

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Luděk Doležel

Speciální pedagogika

SPOLUPRÁCE POLICIE ČR SE ŠKOLOU

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Dominik Polínek Ph.D

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní vědomě veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne 30.června 2011

.....
Luděk Doležel

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Martinu Dominiku Polínkovi Ph.D. za odborné rady, vedení diplomové práce a za veškerý čas, který mi věnoval svou pomocí. Dále děkuji všem zúčastněným osobám, bez kterých by se nikdy nemohl uskutečnit můj výzkum.

V Olomouci dne 30. června 2010.

Obsah

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Vymezení pojmu kriminologie a jeho aplikace	8
1.1 Kriminologie	8
1.2 Kriminalita mládeže a dětí	10
1.2.1 Etiologie kriminality mládeže	13
1.2.2 Charakteristické rysy trestné činnosti mládeže	14
1.3 Kriminogenní faktory	15
1.3.1 Typy poruch chování	17
1.3.2 Objektivní rizikové faktory	21
2. Prevence kriminality	28
2.1 Rozdělení prevence dle úrovní	28
2.2 Preventivní opatření	30
2.2.1 Strategie prevence kriminality na rok 2008 – 2011	31
2.2.2 Základní pilíře prevence kriminality v České republice	31
2.3 Jednotlivé výbory podílející se na prevenci	32
2.4 Resorty v oblasti spolupráce Policie ČR a školy	36
2.5 Preventivní činnost Policie ČR	40
2.5.1 Preventivně informační skupina Police ČR (PIS)	41
2.5.2 Preventivně bezpečnostní akce podporované na PIS	42
2.6 Community policing	46
3. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže	48
3.1 Východiska zákona	48
3.2 Účel zákona	49
3.3 Opatření ukládaná mládeži	51
4. Orgány součinné při trestné činnosti mládeže	54
4.1 Sociálně-právní ochrana dětí	54
4.2 Probační a mediační služba	58
4.2.1 Probace	60
4.2.2 Mediace	60
4.2.3 Probační dohled u mládeže	61
4.2.4 Restorativní justice	62
5. Systém včasné intervence a tým pro mládež	65
5.1 Projekt SVI	65
5.1.1 Pilíře SVI	66
5.1.2 Strategické cíle SVI	67
5.1.3 Struktura systému SVI	68
5.2 Tým pro mládež	69
5.2.1 Složení Týmu pro mládež v ČR	70
5.2.2 Úkoly Týmu pro mládež	71

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Přenesení teorie do praxe	72
6.1 Cíl šetření	72
6.2 Metoda výběru vzorku	73
6.3 Metoda získávání kvalitativních dat	73
6.4 Metoda analýzy dokumentu	74
6.5 Šetření ve výzkumu	75
6.6 Analýza jednotlivých dokumentů	76
6.7 Zhodnocení jednotlivých trsů	84
6.7.1 První trs	84
6.7.2 Druhý trs	86
6.7.3 Třetí trs	87
6.8 Shrnutí šetření	88
ZÁVĚR	90
POUŽITÁ LITERATURA	92

Úvod

„Prevence se musí vyplatit.“

V diplomové práci se zabývám problematikou spolupráce Policie ČR se školskými zařízeními, blíže se přitom zaměřuji na práci Policie ČR, na problematiku mládeže, zákony a instituce spojené s touto problematikou. Chci přitom poukázat na možnosti, které má Policie ČR, a které mohou být prospěšné nejen pro školská zařízení, ale i pro lepší fungování společnosti. V první řadě považuji za důležité vysvětlit, jakým druhem spolupráce se budu u Policie ČR zabývat. Jedná se o spolupráci, která se týká preventivních programů na školách, jenž představují nezbytnou součást ve výchově mládeže na základních školách. Jedním z hlavních cílů policistů ČR je díky těmto programům, minimalizovat výskyt kriminality u mládeže, tedy předcházet trestným činům. Spolupráce a součinnost s ostatními orgány sociálně-právní pomoci je nedílnou součástí této problematiky, jakmile jsou porušeny zákony ČR, nastupují tyto orgány společně se soudy a hrají prim v další výchově dítěte. Takto fungující systém, by měl být zárukou včasného zásahu do výchovy dítěte, a také preventivním opatřením v rámci restorativní justice.

V této práci bych chtěl poukázat na to, jak je důležité vytvoření kompaktního systému včasné intervence u dětí. Nejde mi pouze o získání podrobných informací na dané téma, ale o vytvoření vzájemných závislostí a schématu možné spolupráce mezi jednotlivými institucemi. Velmi by mě potěšilo, kdyby tato problematika vzbudila hlubší zájem veřejnosti a nezastírám, že tento systém může fungovat dobře „na papíru“, ale v praxi už bude záležet jen na ochotě lidí. Bylo by velkým přínosem pro společnost, kdyby již vytvořená a rozpracovaná metodika systému včasné intervence fungovala ve všech městech, kterým záleží na výchově a ochraně jejich dětí.

Diplomová práce je rozdělená do šesti částí. V první kapitole popisují kriminologii jako obsáhlou vědu o kriminálním chování, zde se zaměřuji především na kriminalitu mládeže a faktory jejího vzniku. Na první kapitolu úzce navazuje kapitola druhá, kde se zabývám prevencí kriminality, jejím členěním, jednotlivými výbory podílejícími se na prevenci kriminality v České republice a možnostmi spolupráce při prevenci kriminality jednotlivými odbory. Neopomenutelnou součástí této kapitoly je popis preventivní činnosti Policie ČR. Ve třetí kapitole jsem se pokusil podrobně rozebrat zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, jelikož opatření uvedená v tomto zákoně, jsou přizpůsobena k trestání mladistvých pachatelů. Čtvrtá kapitola je zaměřena na součinnost institucí, které mají za úkol pečovat o dítě, zde jsem se věnoval možným opatřením, zakotvením příslušných zákonů a formě restorativní justice. Kapitola pátá má za úkol shrnout a propojit předchozí kapitoly díky systému včasné intervence a týmům pro mládež. Tato kapitola spojuje jednotlivé zainteresované subjekty ochrany mládeže a ukazuje možnou cestu péče o ohrožené dítě. Poslední kapitola je praktickým výjevem poznatků z teoretické části. Ukazuje průběh preventivní činnosti v praxi, popisuje práci zainteresovaných jedinců a přímo závisí na kvalitní spolupráci zkoumaných subjektů.

Téma diplomové práce jsem si vybral záměrně, jakožto bývalý student střední policejní školy mám vytvořen dobrý vztah k Policii ČR a snažím se vyzdvihovat práci policistů. V současnosti zároveň pracuji na základní škole v Olomouci, a tak mi přišlo dobré tyto témata spojit a prohloubit si znalosti v oblasti problematiky mládeže.

1. Vymezení pojmu kriminologie a jeho aplikace

Kriminalita tvoří obrovský problém ve všech společnostech na světě. Vyzrálost společnosti se mnohdy pozná dle míry zločinnosti na daném území a pokud tuto zločinnost provozují i děti, dá se hovořit o patologické struktuře této společnosti, jelikož mládež bývá většinou zrcadlem celé společnosti.

1.1 Kriminologie

Pojem kriminologie je odvozen od latinského „crime“ (zločin) a řeckého „logos“ (nauka, učení). S tímto označením se setkáváme až v 19.století, kdy dochází k masivnímu rozvoji a diferenciaci přírodních i společenských věd. Kriminologie jako každá věda vznikla z potřeby společnosti poznat a ovlivňovat určité jevy. Je to tedy společenskovědní disciplína, jejímž předmětem je, jak jednotlivec (pachatel, oběť), tak i společnost jako celek i sociální skupiny, které ji tvoří. Je vědou empirickou, tj. zaměřenou na poznávání jevů souvisejících s kriminalitou (zločinnost), využívá výzkumných technik i metod k poznání příčin kriminality a k vymezení účinných metod kontroly kriminality (ochrana občanů před kriminalitou). Kriminologie se však neomezuje pouze na zkoumání kriminality, ale zabývá se též v širším slova smyslu negativními společenskými jevy, které mají úzkou návaznost ke kriminalitě a často vytvářejí tzv. kriminální prostředí. Úkolem kriminologie je poskytovat objektivní poznatky o podstatě kriminality, jejích příčinách, metodách prevence.¹

Někteří kriminologové zahrnují do kriminologie také popis a zkoumání i jiných forem protisociálního jednání, méně nebezpečných, než trestný čin. Jiní řadí do kriminologie

¹ ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie*. PRAHA: 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.vsrr.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>>, s. 4.

také problematiku trestání a převýchovy pachatelů trestných činů (penologii)². Pokud hovoříme o kriminalitě ve smyslu práva, jedná se především o soubor všech trestných činů spáchaných v určitém časovém úseku na určitém místě, kde je dodržování příslušných právních norem vynutitelné státní mocí a tyto normy jsou pevně zakotveny v platném trestním právu. Zde musí také platit zákaz retroaktivity, tzn., že čin je trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán.³ V České republice platil do 31.12. 2009 trestní zákon (hmotného práva) č. 140/161 Sb, který byl mnohokrát novelizován. V současnosti nabyt účinnosti tzv. „nový“ trestní zákoník č. 40/2009 Sb. a trestní zákon byl zrušen.

Každá společnost si stanoví pravidla, kterými reguluje chování svých občanů, aby jejich soužití bylo alespoň přijatelné. Má vlastní právní normy a nepsaný morální řád, jejichž dodržování je různými způsoby vymáháno, slouží k tomu pozitivní podněty a tresty. Do kategorie kriminálního chování lze zařadit aktivity, které porušují právní normy. V tomto případě už nejde jen o přestupky proti nepsaným pravidlům společenského soužití, ale o závažnější činy, které jsou přesně vymezeny trestním zákoníkem. Kriminální chování je hodnoceno jako nepřijatelné, protože vede k újmě nebo strádání lidí, kteří se stali jeho obětí a je přesně stanoveným způsobem sankcionováno. Společnost tak brání svou stabilitu a trestá ty, kdo by ji mohli ohrozit. V každém společenství se najdou lidé, kteří porušují právní normy, a jen těžko lze předpokládat, že by nějaký systém mohl trestnou činnost zcela vymýtit. Trestnou činnost lze chápat jako projev poruchy sociálněadaptačních schopností a dovedností. Jde o poměrně jasně definovanou odchylku od společností stanovené sociální normy. Pachatelé trestných činů nejsou schopni nebo ochotni plnit základní požadavky a očekávání společnosti. Většině z nich chybí náhled na nevhodnost

² SOVÁK, M., a kol. *Defektologický slovník*. 3. uprav. vyd. Ústí nad Labem: Tigris s.r.o., 2000. s 169.

³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

vlastního chování, a nemají proto potřebu usilovat o nápravu nebo hledat terapeutickou pomoc. Kriminální chování je v současné společnosti ze sociálně-adaptačního hlediska neúčinné, nevede k pozitivnímu efektu, leda snad krátkodobému, spíše se stává překážkou v dalším životním směřování. Asociálně jednajících lidí, kteří dosáhli nějakého úspěchu, je mnohem méně než těch, kteří skončili jako recidivisté vyloučení ze společnosti, i když nelze říci, že vůbec neexistují.⁴

1.2 Kriminalita mládeže a dětí

Mládeží se vesměs rozumí osoby od narození do dovršení 18 let. Zákon č.218/2003Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže definuje mládež jako děti mladší 15 let a mladistvé (15-18 let). Za dítě je považován ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku. Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovrší již 15. rok a nepřekročí 18. rok svého věku. Termín trestný čin je užíván podle ustanovení trestního zákoníku pouze pro osoby starší osmnácti let. Podle trestního zákoníku dítě mladší 15 let není trestně odpovědné. Při posuzování delikvence dětí je rozlišována ještě kategorie mladší školní věk (do 11-12 let) a starší školní věk (12-15 let). V případě spáchání činu, za nějž se jinak ukládá výjimečný trest (zvláště závažný trestný čin), může soud u dětí starších 12 let uložit ochrannou výchovu. Jedinci ve věku 15-18 let (mladiství) jsou již trestně odpovědní, ale počítá se s nižšími sazbami trestů. Pro výměru trestů zákon uznává i kategorii mladí dospělí (18-21 let)⁵. S výše uvedenými protiprávními činy mládeže souvisí pojem delikvence, jenž označuje chování, které může a nemusí být spojeno s právními důsledky. Je širší pojem než

⁴ VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. rozšířené. Praha: Portál, 2008, s. 805 a 806

⁵ ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie*. PRAHA, 2008. Dostupné z WWW: <http://www.vsrp.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>, s. 54.

kriminalita. Jde o mírnější formu porušení mravních či právních norem. Zahrnuje tzv. činy jinak trestné, které spáchaly nezletilé osoby a přestupky.⁶

Dítětem se dle Úmluvy o právech dítěte v článku 1, rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.⁷

Čírtková v časopise *Kriminalita* 4/2003 uvádí jako „mladistvého delikventa“ osobu, která zahajuje konflikty s normami mezi 11. a 13. rokem věku. Do té doby byl její vývoj nenápadný a tudíž chybí v její anamnéze z dětství projevy antisociálního chování. V době puberty dochází ke zlomu, pubescent se stává těžko ovladatelný, nerespektuje některé sociální ani právní normy, objevuje se typický obraz mladistvé delikvence (např. krádeže v obchodech, poškozování cizí věci, výtržnictví, atd.). Na rozdíl od chronických pachatelů se mladiství delikventi dopouštějí především příležitostné kriminality, ve které dominuje protest proti rodičům (či generaci dospělých) a dále situační a skupinový faktor. Jednotlivé incidenty zůstávají co do závažnosti a intenzity použitého násilí zhruba ve stejném pásmu. Kolem 18. až 21. roku věku obvykle dochází k poklesu až úplnému vymizení kriminálních vzorců chování. Se vstupem do světa dospělých vyhasíná problematické jednání a jedinci se stávají konformními. Vývojová kriminologie vysvětluje tento fakt tím, že v průběhu svého dětství zhruba do období puberty si mladiství delikventi osvojili dostatečný repertoár prosociálního chování (např. kooperativní strategie, nenásilné způsoby prosazování a řešení konfliktů, konvenční hodnotový žebříček atd.). Řečeno slovníkem vývojových

⁶ ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 3. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 11

⁷ 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte

kriminologů - nasbírali dostatečný „sociální kapitál“, který jim pomáhá zařadit se do společnosti.⁸

Z hlediska sociálně-právní ochrany dětí jsou za ohrožené děti (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů) považovány děti ohrožované nejen svým okolím, ale i samy sebou. Do této skupiny lze zařadit děti s predelikventními a delikventními rysy chování.

Za ohrožené děti jsou pokládány:

- děti týrané, zneužívané a zanedbávané (ve všech podobách),
- děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu,
- děti cizince bez doprovodu dospělé osoby,
- děti vyžadující zvýšenou pozornost,
- delikventní a predelikventní děti.

Za delikventní děti jsou pokládány:

- děti zneužité k páčání trestné činnosti, kdy je dítě k takové činnosti donuceno aktivním nebo pasivním nátlakem (trestná činnost organizovaná dospělou osobou, staršími dětmi nepřímé pachatelství),
- děti páchající trestnou činností pro zajištění základních životních potřeb (dítě na útěku, dítě bez domova, dítě v pozici živitele rodiny),
- děti páchající trestnou činností účelově.

⁸ ČÍRTKOVÁ, L., Kriminalistika, Policejní akademie ČR, Praha:2003. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html>

Na rozdíl od orgánů činných v trestním řízení je z pohledu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v každém z výše uvedených případů dítě pojímáno jako „oběť“, osoba, která vyžaduje spíše pomoc a podporu než trest. V současné době je ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí podporováno „široké“ pojetí ohroženého dítěte, tzn. snaha o obecné pojetí ohrožení, které by zahrnovalo specifické druhy ohrožení a zároveň by nebylo zcela precizně definováno.⁹

1.2.1 Etiologie kriminality mládeže

Každý jedinec přichází na svět s určitou genetickou výbavou do konkrétních sociálních podmínek. Jeho začleňování do společnosti (proces socializace) výrazně ovlivňuje rodinné prostředí, později škola, vrstevníci, masmedia). Velmi významným obdobím, jímž dítě prochází je období dospívání- pubescence (11-15let) a adolescence (16-18, příp. 20 let). Období pubescence je spojeno zpravidla s konflikty, zmatky a vzdory. Vztahy v rodině se uvolňují, jedinec chce být respektován jako dospělý. Později, zhruba po 15.roce věku (adolescence) se již postoje a zájmy začínají stabilizovat, ale zvyšuje se snaha osamostatnit se spojená často (zejména u chlapců) se sklony předvádět se a vysloužit si uznání party. Vzrůstá vliv vrstevníků, případně subkultur mládeže.

Delikvenci pak může významně ovlivnit i způsob trávení volného času, neboť se naskýtají nové příležitosti a kontakty. Některé skupiny mládeže pak často tíhnou i k extremistickým hnutím, v nichž spatřují možnost jak aktivně ovlivňovat společenské dění. Výzkumy ukazují též, že pro mladistvé pachatele je příznačné brzké zahajování sexuálního života, holdování promiskuitnímu životnímu stylu, včetně upadání do různých druhů závislostí (alkohol, drogy, gambling, sekty).

⁹ MVCR, III. Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>

Kriminologické i psychologické výzkumy nasvědčují tomu, že k základním faktorům ovlivňujícím delikvenci mládeže patří zejména :

- zvláštnosti biologické, podmíněné genetickou výbavou, chorobami(např. duševní poruchy), osobnostní dispozice,
- vlivy prostředí – poruchy socializace,
- zvláštnosti psychologické- podmíněné věkem, dospíváním,
- společenské změny-posuny hodnotových orientací,
- další rizikové faktory- zejména závislosti .¹⁰

Semrád uvádí, že kriminologové se většinou shodují v názorech na příčiny současných negativních jevů u dětí a mládeže, vyplývající ze všeobecné krize hodnot, s tím že preferují především své vlastní materiální zájmy, čímž je oslabena úloha rodiny, v krizi pedagogických institucí a v působení sdělovacích prostředků, na úrovni návykových látek, alkoholizmu a nezaměstnanosti spojené s jejich užíváním.¹¹

1.2.2 Charakteristické rysy trestné činnosti mládeže

Na rozdíl od kriminality dospělých je kriminalita mládeže snáze odhalitelná, protože je zpravidla páchána spontánně, bez plánovité přípravy, ve skupinách. Také způsob provedení má své typické zvláštnosti jako např. zbytečné ničení věcí, neúměrná brutalita,

¹⁰ MVCr, III. Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf

¹¹ SEMRÁD, J., *Mládež a sociálně negativní jevy*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996, s. 71

tendence svěřovat se po činu jiným osobám. V izolovaných prostředích (internát, dětské domovy, vojenské útvary,) nachází živnou půdu též šikanování.¹²

Konrád hledal rozdíly mezi dospělými a mladistvými pachateli trestné činnosti. Zde platí určité skutečnosti, které se odrážejí v při páchání trestné činnosti. Jedná se o tyto rysy kriminality mládeže:

- nedostatečná plánovitost spáchaného trestného činu,
- trestná činnost je páchaná nejčastěji ve skupině/partě,
- záměrný výběr předmětu útoku je jiný než u dospělých,
- brutální, neadekvátní, bezohledné a kruté provedení zaměřené na vzrušení a způsobenou škodu,
- pachatelé trestné činnosti jsou často pod vlivem návykových látek a alkoholu,
- iracionální jednání pod vlivem agrese a emocí,
- nedostatek informací,
- odcizují věci dle líbivosti a ceny,
- při opakované trestné činnosti za sebou zahlazují stopy.¹³

1.3 Kriminogenní faktory

V podkapitole kriminogenních faktorů se především zaměříme na vývoj rizikového kriminálního jednání u dětí a mládeže.

Pojmem Kriminogenní faktory se v kriminologii označují především rizikové činitele (ať již příčiny nebo podmínky), které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchání trestných

¹² ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie*. PRAHA, 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.vsrr.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>>, s. 54,55.

¹³ KONRÁD, Z. a kol., *Metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů. 1. vyd.* Praha: Policejní akademie ČR, 1995. s. 189.

činů. Současné chápání rizikových faktorů je odvozeno hlavně z tzv. longitudinálních výzkumných studií, které sledují vývoj dětí v průběhu jejich dospívání. To napomáhá identifikovat osoby, které statisticky rozlišují mezi těmi, kteří se již začali dopouštět antisociálních (delikventních) či trestných činů pravidelně a těmi, u nichž se jednalo pouze o epizodu – příležitostný čin. Rizikové faktory pak lze vnímat jako silný nástroj k identifikaci pravděpodobného problémového chování.

Rizikové faktory jsou vzájemně propojené kombinovaným způsobem. Žádný z těchto faktorů nelze pokládat za jednoznačnou příčinu kriminálního chování. Tak jako chudoba nevysvětluje kriminalitu, ani individuální charakteristiky jedince (agresivita u dětí), samy o sobě nevysvětlují pozdější delikvenci či kriminální chování. Nejčastěji tyto faktory souvisejí s rodinným prostředím, vlivem vrstevníků a školy. Není pochyb, že různé kombinace rizikových faktorů navzájem vytvářejí kumulativní účinky a že kriminalita je apak pravděpodobně výslednicí četných interakcí mezi vlivy prostředí a individuálními rizikovými faktory. Rizikové faktory mají tendenci spolu navzájem souviset a projevovat se jako kriminální jednání.

Rizikové faktory primárně zvyšují riziko výskytu frekvence nebo trvání kriminálního jednání. Jejich třídění je různé a závisí na kritériích zvolených k jejich klasifikaci. Existují různé druhy třídění, zaměříme se na variantu dělení kriminogenních faktorů na subjektivní a objektivní:¹⁴

Subjektivní rizikové faktory tkví především v osobnosti, jeho individualitě v psychických a fyzických předpokladech a vlastnostech. Důležitým faktorem je v tomto případě chování jedince, jak již bylo výše vedeno, jsou vlastnosti jedince pouhým

¹⁴ NETÍK. K., BLATNÍKOVÁ Š., *Predikce vývoje pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2008. Dostupně z WWW: < <http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>>.

předpokladem k páčání trestné činnosti, ovšem aplikované patologické chování jedince do společnosti již může být protiprávní. Poruchy chování jsou tedy jednou z příčin vzniku rizikových faktorů kriminality.

Hutyrová označuje za poruchy chování jako opakující se a trvalý stav (v trvání nejméně 6 měsíců) vzorec disociálního, agresivního a vzdorovitého chování, které porušuje sociální normy a očekávání přiměřená věku dítěte.¹⁵

Poruchy chování lze charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování na úrovni odpovídající jeho věku, event. na úrovni svých rozumových schopností.¹⁶

Příklady chování, na nichž je diagnóza založena, zahrnují nadměrné rvačky nebo tyranizování slabších, krutost k jiným lidem nebo zvířatům, závažné ničení majetku, zakládání ohně, krádeže, opakované lhaní, chození za školu, a útěky z domova, mimořádně časté a intenzivní výbuchy zlosti, vzdorovité provokativní chování a trvalou a silnou neposlušnost.¹⁷

1.3.1 Typy poruch chování

Poruchy chování lze diferencovat podle jejich závažnosti, míry kontinuity či charakteru poruchového chování. Závažnost a dlouhodobé přetrvávání potíží v oblasti mezilidských vztahů, mohou signalizovat zvýšenou pravděpodobnost pozdějšího rozvoje osobnostní poruchy.

¹⁵ HUTYROVÁ, M., *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého. 2006.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2008, s. 779.

¹⁷ *Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, Duševní poruchy a poruchy chování*. Praha: Psychiatrické centrum Praha. 2006.

V psychologických literaturách v závislosti na charakteru poruch lze formálně diferencovat neagresivní porušování sociálních norem (lži, záškoláctví, útky, toulání) a agresivní poruchy chování (šikana, vandalismus, rvačky, extremismus a jiné násilnosti). Agresivní chování ve větší míře porušuje a omezuje práva jiných lidí, a proto je lze považovat za závažnější. Mezi oběma typy není přesná hranice, mohou se různým způsobem kombinovat.¹⁸

Ve speciální pedagogice se dělí poruchy chování z několika hledisek, z hlediska stupně společenské závažnosti dělí Hutyrová poruchy chování na:

- **Disociální**

Představují krátkodobé projevy chování charakteristické pro určitá věková období (např. dětský vzdor). Nevznikají patologicky, neškodí okolí a jsou většinou na hranici normy, omezené a odstranitelné při využití běžných pedagogických postupů.

- **Asociální**

Jsou takové projevy chování, které jsou již spojeny s patologickým obrazem, ale ještě nezpůsobují destrukci mimo osobnost postiženého. Člověk se svým chováním vyčleňuje ze svého prostředí, většinou aktivně nebojuje a škodí sám sobě (např. alkoholismus). Je nutné si uvědomit, jak diskutabilní je jakákoliv klasifikace, neboť je otázkou, co je pro společnost bezpečné a neohrožující.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2008, s. 792.

- **Antisociální**

Takové projevy chování, které narušují všechny morální, sociální i právní normy. Toto chování zásadně poškozuje okolí. Přitom nositelem bývá často pozitivně prožíváno a schvalováno a bývá spojováno s prospěchem (např. loupež).¹⁹

Poruchy chování jsou dále děleny dle MKN v 10.revizi takto:

- **Porucha chování ve vztahu k rodině**

Zahrnuje disociální a nebo agresivní chování (ne pouze vzdorovitost a opoziční chování), které je soustředěno na domácnost a členy nukleární rodiny nebo bezprostřední domácnosti. Ani těžce narušené vztahy rodič – dítě, nejsou samy o sobě pro diagnózu dostačující. Mohou to být krádeže věci z domova, často typicky zaměřené na peníze nebo majetek jednoho nebo určitých jedinců. To může být doprovázeno úmyslným destrukčním chováním , opět často zacíleným na určité členy rodiny, např. rozbíjení hraček nebo ozdob, trháním šatů, vyřezáváním do nábytku nebo jiným ničením omezené na domov jsou též podklady pro tuto diagnózu.

- **Nesocializovaná porucha chování**

Tento typ poruchy chování je charakterizován kombinací trvalého disociálního nebo agresivního chování s výrazným rozsáhlým narušením vztahů jedince k ostatním dětem. Jedná s především o samostatné porušování ustálených norem. Vztahy s dospělými lidmi jsou často závislé na získání důvěry, mohou být tedy i nepřátelské. Porucha se projevuje ve všech oblastech života jedince, avšak nejvíce

¹⁹ HUTYROVÁ, M., *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého. 2006. s. 16.

jedinec porušuje normy ve školním prostředí, kde hraje velkou roli nedostatečné zapojení do skupiny vrstevníků.

- **Socializovaná porucha chování**

Výskyt této poruchy je zaměřen na přítomnost přiměřeného trvalého přátelství s vrstevníky zhruba ve stejné věkové kategorii. Často, ale ne vždy, se skupina skládá z vrstevníků, kteří jsou určitou měrou zapojeni do delikventních či disociativních aktivit. (chování dítěte porušuje normy, které společnost neschvaluje, ovšem ve skupině může jít o pozitivně zohledněné chování, které je skupinou schvalováno). Avšak nemusí to být vždy podmínkou. Dítě může být členem nedelikventní skupiny vrstevníků a přitom může samo, mimo skupinu, být delikventní. Skupina je většinou charakterizována přátelským prostředím, rituály a organizovaností. Vztahy k dospělým autoritám bývají špatné, ale ke některým dospělým může mít dítě i velmi dobrý vztah. Porucha chování se může, ale nemusí projevovat v rodinném prostředí, často se však projevuje nejvíce mimo rodinu, obvykle je to ve školním prostředí.

- **Porucha opozičního vzdoru**

Takto diagnostikovat dítě by se mělo kolem 9-10 roku. Je zde definována přítomnost vzdorovité, negativistické, neposlušné, nepřátelské a provokativní chování vůči autoritě a to bez přítomnosti agresivních a disociativních činů, které by porušovaly zákon či práva druhých. Obecně děti mají kolísavou náladovost, hádají se s dospělými, je zde vysoká míra hrubosti a nespolupráce s autoritou.²⁰

²⁰ *Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, Duševní poruchy a poruchy chování.* Praha: Psychiatrické centrum Praha. 2006.

1.3.2 Objektivní rizikové faktory

Slouží nám jako ukazatel sociálních podmínek jedinců. Zejména jde o jejich působení na jedince, čímž mohou tito sociální činitelé ovlivňovat (nebo se alespoň o to pokoušet) chování osob na něž svými mechanismy působí.

Vývoj osobnosti mladého člověka probíhá v určitém sociálním mnohohrstevnatém kontextu, který podle svého charakteru vhodně či nevhodně osobnost informuje. Stejně sociální prostředí nemusí stejně působit na všechny jedince, kteří jsou jeho působení vystaveni. Naopak různí jedinci podle svého dosavadního psychického vybavení přijímají vliv stejné sociální reality různě, někteří jsou vůči určitým jevům či podnětům imunní, jiní velmi citliví. Nicméně kriminologie na základě empirických poznatků a eidetického zobecnění označuje některé vlivy sociálního prostředí za výrazně kriminogenní, za obecně závažné deformující převážnou většinu mladých jedinců, kteří jsou jim vystaveni.²¹ Mezi objektivně kriminogenní faktory se tedy především řadí:

- **Rodinné prostředí**

Rodina formuje, vychovává a je prvním socializačním činitelem v životě člověka, ale nejen to, je i nejdůležitějším sociálním prostředím, jelikož poskytuje základní sociální zkušenost. Lze tedy obecně předpokládat, že špatné rodinné zázemí vytváří předpoklady pro budoucí kriminalitu dítěte. Může si zde pomoci imitace nebo identifikace s rodiči osvojit chování, které je mimo normy a přijmout jej za vlastní normativní a hodnotový systém, může jej znehodnotit i zkušenost rané citové deprivace, která mění dětskou osobnost. Negativní zkušenost z dětství, jako je citové strádání, fyzické týrání, či zneužívání dítěte, vytváří předpoklad k rozvoji

²¹ NOVOTNÝ. O., ZAPLETAL. J. a kol., *Kriminologie, 2. přepracované vydání*. Praha: ASPI. 2004. s. 391.

nežádoucích vzorců chování. Kvalita rodinného života, jeho disharmoničnost a extrémní způsoby výchovy jsou rovněž důležité. Zde obvykle nejde jen o to, že se rodiče o děti nestarají nebo je bijí, ale zejména o to, že různým způsobem pozitivně posilují jejich nežádoucí chování a nerozvíjejí přijatelnější vzorec.²²

Naopak správný vývoj dítěte bývá spojován s konstelací emotivně vřelého a stabilního rodinného prostředí, jež je kombinováno s otevřeností vůči vnějšímu světu. Přitom je důležité, aby tato otevřenost byla přiměřená věku a schopnostem dítěte, byla stále větší a komplexnější. Tento výchovný postup by se měl na hranici dospělosti projevit u mladého člověka určitou vyvážeností mezi domácím a vnějším světem, což v praxi znamená, že pobyt mimo domov je zářím se na návrat a pobyt doma by měl mít perspektivu těšení se na aktivity ve vnějším světě.²³

Základní kriminogenní faktory v rodině:

- rozvrácená rodina,
- závislost rodičů na alkoholu nebo jiných drogách,
- kriminalita členů rodiny,
- nepřiměřená výchova dítěte nebo mladistvého (přehnaná tvrdost nebo naopak přehnaná shovívavost),
- lhostejnost rodičů k chování dítěte ve škole, k prospěchu, k trávení volného času,
- pobyt dítěte v dětském domově,

²² VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 2008.

²³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie, 2. přepracované vydání*. Praha: ASPI. 2004. s. 392.

- preferování podnikatelských aktivit a angažovanost rodičů v zaměstnání před výchovou dětí.²⁴

- **Vrstevnícké skupiny**

Člověk je společenský tvor vyhledávající především vrstevníky pro trávení volného času, komunikaci a získávání zkušeností. Již od raného věku, jsou děti shromažďovány v malých vrstevníckých skupinách, ať už ve formálních nebo neformálních institucích, kde na sebe vzájemnými interakcemi působí a osvojují si společně schopnosti a dovednosti potřebné a tolerované pro další život ve společnosti lidí. Vliv vrstevníckých skupin se projevuje především v období dospívání a končí tzv. nalezením vlastního já neboli získáním vlastní identity.

Jak uvádí Van der Linderová (2003, in Matoušek), jenž popisuje dospívání současné holandské mládeže. Ačkoliv dospívající procházejí různými zkušenostmi, jimž jejich rodiče mnohdy nemohou rozumět, neprobíhá u většiny dospívání nijak dramaticky. I když mají intenzivní kontakty s vrstevníckými skupinami, hodnoty těchto skupin nijak výrazně neovlivňují jejich názory a postoje dříve získané v primární rodině.

Proto kvalitní rodinné zázemí je prioritou pro další rozvoj dospívajícího v sociálním prostředí. Naopak u dětí frustrovaných z dysfunkčních rodin je více než pravděpodobné, že dítě bude chtít být kladně přijato vrstevníckou skupinou více, než u dětí z dobrým rodinným zázemím. Na tyto děti mívá především velký vliv její vůdce případně jeho ideologické myšlení, např. v některých západních zemích musí jedinec při vstupu do party splnit vstupní rituál, což obvykle bývá spáchání

²⁴ CHMELÍK, J., *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1995. s. 7.

nějakého trestného činu, čímž pak adept splní podmínky přijetí, na druhou stranu teď může být manipulován vůdcem, s tím, že oznámí jeho trestný čin na policii pokud nebude dál plnit rozkazy.

Novodobá kriminologie zdůrazňuje, že kriminalita mládeže je páchána skoro vždy v partách čili v neformálních vrstevnických skupinách. Neformální skupiny přitom u nás zhusta vznikají vydělením ze skupin formálních. Nejčastěji jsou tyto skupiny tvořeny spolužáky ze škol, učilišť, svěřenci stejných docházkových a pobytových zařízení pro rizikovou mládež. Důležitým faktorem, mnohdy spojující mládež k páchání trestné činnosti je nuda. Před několika lety vzrušil v USA případ skupiny studentů, kteří přepadli v Centrálním parku v New Yorku běžající mladou ženu, postupně ji znásilnili a zbili tak, že téměř přišla o život. Neznali ji, ona je nijak neprovokovala, jen - jak se vyjádřil jeden ze členů skupiny u soudu - „neměli zrovna nic lepšího na práci“ Tento typ kriminálního chování bývá označován jako „wilding“ čili divočení.²⁵

Pro spoustu rodičů jsou v dnešní době zájmové činnosti svých dětí hodně náročné především co se týká času a financí, proto nejsou rodiče mnohdy schopni svým dětem pomoci při výplni volného času. Další příčiny mohou být spatřovány v tom, že obzvláště v menších městech a na vesnicích není dostatek zájmových aktivit, o které by se staraly školy nebo jiná zařízení a byly zpravidla bezplatné nebo za symbolickou úplatu. Přístupných a kvalitních hřišť nebývá mnoho, ty vybavenější

²⁵ MATOUŠEK. O., KROFTOVÁ. A., *Mládež a delikvence.vyd 2. aktualizace*. Praha: Portál, 2003.

bývají obvykle chráněny před vandalismem, tak že jsou málo kdy a pro koho přístupná.²⁶

Důležitý je v tomto případě především monitoring policie rizikových vrstevnických skupin, především za spolupráce školy a rodiny. Tento mnou nazývaný „trojúhelník prevence“ by mohl být účinným předpokladem k zamezení kriminálního chování.

- **Školní prostředí jako rizikový činitel**

Jedním z nejvýznamnějších činitelů v životě dítěte se stává škola a školní prostředí, která má především silný socializační vliv na dítě. Školní docházka začíná zpravidla v průběhu 6tého roku dítěte. Rodiče již nejsou ve výchově sami, začínají je doplňovat učitelé a školní kolektiv a prostředí.²⁷

Pro dítě je právě období vstupu do školy, období velkých změn. Musí se přizpůsobovat určitému rytmu, škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dětí a především si žádá aby se ukáznilo/přizpůsobilo.

Osoba učitele je ze začátku pro dítě nejvýznamnější osobou ve škole, postupně však učitel svou pozici ztrácí a dítě se zaměřuje na nabývání vztahů se spolužáky. Na druhou stranu se učitel stává tak významnou autoritou, že může konkurovat rodičům.

Děti si začínají záhy ve třídě vytvářet svou vlastní subkulturu vyznačující se zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály, od nichž jsou učitelé v mnoha případech odpojeni.²⁸ Pojmem subkultura označuje Barker (2006, in Smolík) svébytnost a odlišnost od dominantní nebo mainstreamové společnosti. Subkultury tedy tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí

²⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z., Pelech, L. *Sociální práce na ulici. 1. vydání.* Brno: Doplněk, 2000, s. 14.

²⁷ VANTUCH, P. *Kriminalita mládeže a její prevence. 1. vydání.* Praha: Horizont, 1984, s. 55.

²⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence. vyd 2. aktualizace.* Praha: Portál, 2003. s. 75.

s dominantní nebo mainstreamovou společností a které nabízejí mapy významů, díky nimž je svět pro členy subkultury srozumitelný.²⁹

V některých případech mohou být tyto podskupiny zárodkem asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni. Jejich vzniku napomáhá neangažovanost učitele, resp. jeho pasivita nebo nechuť řešit problémy. Prostředků k tomu má však učitel mnoho od známek až po kontakt s rodiči či oznámení učiněná policejním orgánům. Segregace nenadaných, a tím pádem i rizikovějších dětí může mít i mnohem nenápadnější podobu poznámek, utroušených učitelem během výuky, přehlížení iniciativ dítěte, nepatřičných reakcí na jeho prohršky proti kázni či neznalosti probírané látky.

Vývoj třídy směrem ke kriminalitě může bránit, resp. může napomáhat i reakce školy na zjištěné asociální chování jednoho či více dětí. Již snahy vyšetřit určitou událost a zejména udělené sankce jsou významnou zprávou a varováním pro ostatní děti, jak škola postupuje při porušení závazných pravidel, které jsou pro všechny žáky ve škole stejné. Záměrné přehlížení zcela zjevných přestupků, nejasná pravidla týkající se žádoucího chování dětí, nekonzistentní uplatňování disciplíny, degradace a deptání žáků v procesu jejich trestání, nemožnost odčinit přestupek, neobjektivní rozhodování učitelů a ředitele, ba i obviňování rodičů za něco, co nezpůsobili, to vše jsou postoje podkopávající představu dětí o tom, že jejich chování má za každých okolností jasné hranice.³⁰

Ve škole stejně jako ve spoustě jiných institucí jsou důležitá pravidla, která jsou určitým způsobem vynutitelná a v případě jejich nedodržování by měla následovat sankce. Ovšem ne vždy se s těmito pravidly umí kvalitně zacházet a případná

²⁹ SMOLÍK, J., *Subkultury mládeže. 1. vydání*. Praha: Grada, 2010. s. 31.

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence. vyd 2. aktualizace*. Praha: Portál, 2003. s. 77.

náprava chování, jakožto druhá možnost odčinit porušení normy, by měla být důsledně kontrolována. Osobnost učitele jako autority je nedílnou součástí školy, je důležité, aby učitelé vedli děti ve výchově svědomitě a šli jim pokud možno příkladem.

2. Prevence kriminality

V defektologické slovníku je pojem „prevence“ charakterizován jako předcházení zdravotnímu nebo sociálnímu narušení jedince a jeho společenských vztahů. Úkolem prevence je tedy zajistit lidem trvalou pohodu, fyzickou, duševní a společenskou, udržovat jejich zdraví a psychomotorickou výkonnost, upevnit výchovně vzdělávací a pracovní pochody tak, aby život byl pro každého radostný a úspěšný. Proto preventivní snahy mají významnou úlohu ve všech formách lidské činnosti a ovlivňují činitele biologické, přírodní, technické, sociální aj. Z právního hlediska znamená pojem prevence především předcházení společenským poruchám, zvláště zločinnosti.³¹

2.1 Rozdělení prevence dle úrovně

Preventivní aktivity se uskutečňují v rámci celostátním, regionálním i místním a to na úrovni primární, sekundární a terciární:

- **Primární prevence**

je orientována na celou společnost, na instituce i nejširší veřejnost občanů. Představuje tedy nepřímou strategii. Působí plošně bez ohledu na stupeň ohrožení nebo rizikovosti. Nejvíce se uplatňuje v oblasti sociální (zlepšování životních podmínek, péče o fungování sociálního systému, prosazování právního řádu a kontrolních mechanismů společnosti). Důležité jsou i aktivity výchovné, vzdělávací, poradenské, přičemž je zvláštní pozornost věnována mladé populaci.

³¹ SOVÁK, M., a kol. *Defektologický slovník. 3. uprav. vyd.* Ústí nad Labem: Tigris s.r.o., 2000. s 277.

- **Sekundární prevence**

již je chápána jako strategie přímá. Vedle jedinců i kriminálně rizikových skupin (např. drogově závislí, nezaměstnaní, děti, záškoláci) se zaměřuje též na ochranu materiálních hodnot, které jsou nejčastěji předmětem jejich zájmu (chatové kolonie, parkoviště apod.)³³ V rámci sekundární prevence jsou poskytovány rozmanité poradenské služby (protidrogové, psychologicko-pedagogické aj.), linky důvěry, kontaktní centra, azylové domy. Důležitá je i práce terenních pracovníků, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží (diskotéky, kluby, herny).

- **Terciární prevence**

je rovněž přímou strategií a je zaměřena především na kriminální populaci s cílem zabránit recidivě (pokud jde o viktimologickou recidivu, zaměřuje se na ochranu obětí před opětovnou viktimizací). Jejimi hlavními nástroji jsou proto tresty, jejich ukládání, výkon, ochranná opatření a postpenitenciární péče. Pokud jde o oběti, směřuje k napravení následků trestného činu, zabránění sekundární viktimizaci a informování, případně výcvik obětí tak, aby se znovu nestaly oběťmi trestného činu.³²

V rámci specifické primární protidrogové prevence byla usnesením vlády č. 549/2003, pověřena tzv. „Pracovní skupina specifické primární protidrogové prevence a Pracovní skupina specifické primární prevence kriminality a ostatních sociálně patologických jevů“, jejíž úkolem je na vertikální úrovni upevňovat síť metodiků prevence a na

³² ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie*. PRAHA, 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.vsrr.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>>, s. 32,33.

horizontální úrovni spolupracovat s věcně příslušnými resorty, nadresortními orgány a nestátními neziskovými organizacemi.³³

2.2 Preventivní opatření

Jedná se opatření sloužící k zabránění rozšiřování kriminality. Tyto opatření se snaží řešit problémy, které nastaly ve spojení s pácháním trestné činnosti. Především zde patří:

- **sociální opatření** - zabývají se sociálními a ekonomickými problémy, zaměřují se na ohrožené jedince a jejich rodiny, na skupiny obyvatel a rizikové lokality s cílem změnit nepříznivé socioekonomické prostředí;
- **situační opatření** - nasazování technických opatření včetně urbanistického plánování z hlediska potřeb bezpečí občanů; cílem je omezování příležitostí k páchání trestné činnosti, zvyšování rizika dopadení pro pachatele a snižování zisků z trestné činnosti;
- **informování občanů** a jejich aktivizace – zprostředkování informací o bezpečnostní situaci, o účinných formách obrany před trestnou činností; cílem je zapojování občanů do aktivního způsobu zvyšování vlastní bezpečnosti i bezpečí svého okolí;

³³ Usnesení vlády č. 549/2003. Dostupné z WWW:<
http://is.muni.cz/th/131078/pedf_m/Priloha_c_3.txt?lang=en>

- **budování realizačních kapacit** – posilování systému prevence kriminality včetně podmínek pro realizaci národních, regionálních a lokálních preventivních strategií a zajištění jejich finanční podpory.³⁴

2.2.1 Strategie prevence kriminality na rok 2008 – 2011

V říjnu roku 2007 schválila vláda ČR usnesením č. 1150 tzv. Strategii prevence na roky 2008 – 2011. V této koncepci strategie prevence kriminality jde především o změnu schématu organizace, především jde o posílení kompetence krajů a obcí při realizaci preventivních činností v ČR. Systém prevence kriminality je nyní členěn do tří úrovní - republikové, krajské a městské. Koordinační roli vůči aktivitám na všech úrovních plní Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále RVPPK) V rámci systému bude posílena koordinační a metodická role krajů vůči obcím spadajícím do jejich územní působnosti. Městskou úroveň budou tvořit velká města (nad 25 tisíc obyvatel), která budou mít možnost, za splnění stanovených podmínek, čerpat finanční prostředky ze státního rozpočtu na prevenci kriminality po dobu trvání strategie (4 roky).

2.2.2 Základní pilíře prevence kriminality v České republice

- **Prevence kriminality na rezortní úrovni,**
kde se odráží věcná příslušnost jednotlivých ministerstev, rozšiřují jejich ustálená přístupy a zasluhují se o vytváření a zdokonalování legislativního systému. Programy resortů jsou zaměřeny především na zkvalitňování politiky v oblasti, vzdělání, zaměstnání, rodiny a také na politiku mládeže.

³⁴ Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011. s. 2.

- **Programy charitativních a nevládních organizací,**

kde jsou zdrojem příjmů na vykonávanou činnost dotační zdroje z měst a obcí. Dále se na získávání prostředků podílí do značné míry i příspěvky občanů.

- **Preventivní a analyzující aktivity Policie ČR**

se podílí na přípravě a vývoji preventivních programů. Z funkce Ministerstva vnitra se jedná o odbor prevence kriminality a z funkce Okresních ředitelství jde o preventivně - informační skupiny.

- **Podnikatelské subjekty**

tvoří a budou tvořit neodmyslitelnou část situační prevence v ČR.

- **Preventivní programy měst a obcí,**

kde ve vybraných městech ČR lze vyčlenit větší množství finančních prostředků na podporu prevence kriminality.³⁵

2.3 Jednotlivé výbory podílející se na prevenci

Problematikou péče o děti ohrožené sociálně patologickými jevy a o děti se zkušeností s trestnou činností se v České republice zabývá řada státních, samosprávných i neziskových subjektů a institucí. Na centrální úrovni státní správy se jedná zejména o resorty vnitra, práce a sociálních věcí, spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy a zdravotnictví.

³⁵ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf

Vedle uvedených ministerstev se specifickými otázkami vztahujícími se k problematice ohrožených dětí zabývají meziresortní orgány, konkrétně se jedná o:

- **Republikový výbor pro prevenci kriminality (RVPPK)**

je koordinační a poradní orgán zřízený při Ministerstvu vnitra, jeho členy jsou zástupci všech resortů, které mohou mít ve své gesci prevenci kriminality v podobě věcné, finanční, koordinační, výkonné, apod.

- **Radu vlády pro záležitosti romské komunity**

je poradní orgán vlády ČR, zřízený při Úřadu vlády ke komplexnímu řešení romské problematiky; v kontextu předkládaného materiálu se jedná zejména o problematiku specifík romských dětí s ohledem na přístup k vzdělávání, integraci do společnosti, vyššího zastoupení v institucionální péči, apod.

- **Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky**

je poradní orgán vlády ČR, zřízený při Úřadu vlády k řešení problematiky tvorby a realizace státní protidrogové politiky, zejména s ohledem na děti a mladé lidi.

Řadu úkolů dále plní kraje a obce s rozšířenou působností. Vedle veřejnoprávních orgánů působí v rámci republiky řada nestátních neziskových a charitativních organizací (dále jen „NNO“), které poskytují ohroženým dětem řadu služeb v oblasti primární, sekundární i terciární prevence. Problémem je, že tyto organizace nejsou dostatečně navázány na státní

a samosprávné instituce, jejich kredit u těchto subjektů je často nízký a také otázka pravidelného a dostatečného financování není dobře řešena.³⁶

V naší republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený v roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Mezinárodní protidrogové komise³⁷.

Předmětem činnosti Republikového výboru je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Současně nese gesci za zpracování materiálů pro jednání vlády České republiky z oblasti prevence kriminality. Schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality předložené městy.

Republikový výbor má 19 členů. Předsedou Republikového výboru je ministr vnitra, výkonným místopředsedou je 1. náměstek ministra vnitra. Činnost sekretariátu zajišťuje odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra.

V Republikovém výboru je zastoupeno:

- Ministerstvo financí
- Ministerstvo obrany
- Ministerstvo práce a sociálních věcí - odbor rodinné politiky
- Ministerstvo práce a sociálních věcí - odbor sociálních služeb
- Ministerstvo pro místní rozvoj
- Ministerstvo spravedlnosti

³⁶ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>

³⁷ MATOUŠEK. O., KROFTOVÁ. A., *Mládež a delikvence.vyd 2. aktualizace*. Praha: Portál, 2003. s. 288.

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo zdravotnictví
- Nejvyšší státní zastupitelství
- Policejní prezidium
- Generální ředitelství vězeňské služby
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci
- Probační a mediační služba
- Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity
- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky
- Soudcovská unie České republiky

Jako poradní orgán Republikového výboru byla zřízena Komise pro výběr projektů Programu prevence kriminality k poskytování dotací ze státního rozpočtu.

Výsledkem meziresortní spolupráce je vybudovaný systém prevence kriminality v České republice, který se opírá o resortní preventivní programy, programy prevence kriminality na úrovni krajů a měst, aktivity Policie ČR, nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů.³⁸

Úkoly na republikové úrovni

Úkolem republikové prevence kriminality je koordinovat preventivní aktivity jednotlivých článků systému (krajské, městské), zkvalitňovat systém prevence po stránce personální, metodické, informační. Zabezpečovat realizaci meziresortních a celorepublikových projektů. Především vytvářet podmínky pro finanční zabezpečení realizace úkolů.

³⁸ Republikový výbor pro prevenci kriminality. Dostupné na WWW:<
<http://www.mvcr.cz/clanek/republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality-37669.aspx>>

Úkoly na krajské úrovni

Úkolem krajské úrovně je vytvořit preventivní politiku v rámci své působnosti, koordinovat ji a zabezpečovat po metodické, konzultační a částečně po finanční stránce. Prioritou je vytvoření vlastních koncepcí prevence kriminality.

Úkoly na městské úrovni

Úkolem městské úrovně je vytvořit komplexní přístup k prevenci kriminality. Policie ČR se orientuje na metodu práce ve smyslu Community policing (spolupráce s občany). Cílem programu je ochrana lokálních komunit před kriminalitou, posílení pocitu bezpečí občanů, snižování majetkové a násilné kriminality, eliminace kriminálně rizikových sociálně patologických jevů, kooperace všech institucí, které na místní úrovni působí a integrace Policie ČR do preventivních aktivit města.³⁹

2.4 Resorty v oblasti spolupráce Policie ČR a školy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT)

Zde základní cíle vychází z předcházející Strategie prevence kriminality z let 2005 – 2008, v níž byla zkoumána na základě Výroční zprávy České školní inspekce za školní rok 2005/2006 oblast prevence sociálně patologických jevů. Ve výzkumu se potvrdilo hlavně velké množství různých forem šikanování na Základních školách, především šikana psychické povahy. Zpráva také potvrdila, že pedagogičtí pracovníci základních škol považují za nejzávažnější problém, agresivitu, hrubost, šikanu mezi žáky a neodůvodněnou absenci.

³⁹ Strategie prevence kriminality na roky 2008 – 2011.

Resort se prioritně zaměřuje na oblasti:

Primární prevence

Dle Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních se primární prevence sociálně patologických jevů u žáků v působnosti MŠMT zaměřuje na:

- předcházení zejména následujícím rizikovým jevům
v chování žáků:
 - záškoláctví,
 - šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus,
 - kriminalita, delikvence,
 - užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – dále jen „OPL“) a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek,
 - závislost na politickém a náboženském extremismu,
 - netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství(gambling).

- rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:
 - domácího násilí,
 - týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
 - ohrožování mravní výchovy mládeže,
 - poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

- Aktivity škol jsou cíleně směřovány k efektivní primární prevenci a eliminaci aktivit z oblasti neúčinné primární prevence.⁴⁰

Strategie prevence ve školách a školských zařízeních je především zaměřována na primární prevenci sociálně patologických jevů, jak stanovuje Metodický pokyn č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007 (viz. výše). Vede žáky především k výchově ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti a cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech nebo co nejvíce omezit škody způsobené jejich výskytem mezi žáky.

Další zaměření primární prevence ve školách:

- **Nespecifikovaná primární prevence.**

Jenž má za úkol podporovat veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

- **Specifikovaná primární prevence.**

Zaměřuje se především na aktivity a programy, které jsou specifické pro předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků.

Nejčastěji se jedná o:

- Všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika.

⁴⁰ Metodický pokyn č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007. Dostupné z WWW: <
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mini.pdf
>

- Selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování.
- Indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

- **Efektivní primární prevence.**

Efektivní prevence má za úkol vytvářet programy pro žáky zaměřené dovednosti, jak čelit sociálnímu tlaku, zkvalitňování komunikace, nenásilné zvládnání konfliktů, odmítání návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí, zvládnání úzkosti a stresu.⁴¹

Srovnání viz. výše s kapitolou “2. Prevence kriminality.”

Ministerstvo vnitra a Policie ČR

Ministerstvo vnitra na úseku prevence kriminality řídí a koordinuje dotační činnost, která je veledůležitá pro kvalitní fungování preventivních programů, jedná se zde o finanční prostředky nejenom ze státního rozpočtu, ale i z Evropských strukturálních fondů.

Na úseku republikové úrovně se jedná o zajišťování rozvoje systému prevence kriminality. Přípravuje a zajišťuje vzdělávání pracovníků z oblasti prevence kriminality.

Na úseku krajské a městské úrovně zajišťuje rozvoj systému prevence kriminality po metodické a konzultační stránce. Přípravuje vzdělávání a přípravu pracovníků v oblasti prevence kriminality. Zabezpečuje užívání finančních prostředků vyčleněných v rozpočtu ministerstva na prevenci kriminality. Dále má za úkol integrovat Policii ČR do preventivních systémů na všech úrovních a prosazovat zavádění projektu Community

⁴¹ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007)*

policing do praxe Policie ČR. Důležitým faktorem zkvalitnění a uchopení dobré práce úspěšných preventivních aktivit je působení na utváření pozitivních postojů veřejnosti k vlastní bezpečnosti a veřejnému pořádku. Medializací těchto postojů se zkvalitní preventivní systém celého rezortu.⁴²

Policie ČR

Působnost Policie ČR v oblasti odhalování a dokumentování trestné činnosti dětí a mládeže je směřována především k objasňování těchto protiprávních činů. Nejedná se však pouze o kriminalitu dětí, ale i o kriminalitu páchanou na dětech. Pro tuto činnost jsou Závazným pokynem policejního prezidenta ze dne 21.1. 2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži, vyčlenění v rámci okresních ředitelství Policie ČR a Policejního prezidia specialisté zařazení do Služby kriminální policie a vyšetřování. V rámci obvodních a místních oddělení Policie ČR vykonávají činnost policisté, kteří současně vykonávají i další úkoly. Úkoly ve vztahu ke kriminalitě dětí a páchané na dětech jsou výše zmíněným závazným pokynem nařízeny i policistům v pořádkových a jiných útvarech.⁴³

Specialistou Policie ČR je policista, který je vedoucím funkcionářem pověřen k odhalování a dokumentování kriminality dětí, závadového chování dětí, trestné činnosti páchané na mládeži a závadového jednání.⁴⁴

⁴² Strategie prevence kriminality na roky 2008 – 2011.

⁴³ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>

⁴⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21. ledna 2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži. článek 1, písm. h.

Specialisté mají jasně definovanou náplň své činnosti včetně nastavené spolupráce s dalšími institucemi, především orgánem sociálně právní ochrany dětí a justice. Jejich hlavním úkolem je však i dokumentace, která je potřebná hlavně v průběhu justičních řízení, tato dokumentace je velice náročná na potřebnou časovou dotaci, neboť správně zadokumentovaný případ může snadněji obstát v justičním či správním řízení. Těchto administrativních úkonů mají specialisté mnohdy nadmíru, a tak jejich kausální vytíženost může ovlivnit jejich kvalitu práce.⁴⁵

2.5 Preventivní činnost Policie ČR

Rodina a školní instituce nejsou mnohdy schopny v plné míře preventivně doléhat chování dětí a ovlivňovat je směrem ke správnému sociálnímu začlenění. Hlavně při prevenci kriminality mládeže je důležité aby do procesu prevence byly zainteresovány i další subjekty. Je potřeba ustálit a rozdělit kompetence mezi jednotlivé rezorty a zamezit trhlinám v preventivním systému. Dlouhodobá koncepce jako je např. Strategie prevence kriminality, má správný předpoklad k tomu, aby byly splněny náležitosti cílevědomých preventivních programů. Zvyšování kvalifikace pracovníků spolu s moderními technickými pomůckami a postupy zjednoduší práci policistům i policejním specialistům. Policie České republiky by v tomto ohledu měla jít ostatním subjektům příkladem a pokud možno, stát se i hlavním strůjcem prevence v ČR.

Výkonným předmětem prevence kriminality u Policie ČR jsou Preventivně informační skupiny (dále PIS) Policie ČR, jenž jsou zřízeny při okresních ředitelstvích, správách krajů a při Policejním prezidiu Policie ČR. Policisté zařazení do těchto skupin pracují přímo s občany, především s dětmi a mládeží.

⁴⁵ Hodnocení systému péče o ohrožené děti.

Úkolem PIS je dále komunikace s místními orgány a institucemi, sdělovacími prostředky a občany o možnostech a způsobu ochrany před trestnou činností.⁴⁶

2.5.1 Preventivně informační skupina Police ČR (PIS)

Náhled na policejní práci očima občanů, často připomíná odboj proti nepřátelské síle, která chce jen dávat pokuty, rozkazovat a je spravedlivá jen sama na sebe. Represivní chápání policie má však své opodstatnění s dlouhými kořeny v naší minulosti. Dnes je však nutné začít vnímat policii jako instituci, která má za úkol především pomáhat lidem! Toto chápání u občanů nezmění pouze zlepšené chování policistů v praxi, ale hlavně dobré zákony, kterými se budou řídit. A možná proto byl vydán v roce 2002, závazný pokyn policejního prezidenta, který stanovil zásady preventivní činnosti Policie ČR. Zmíněné nařízení se stalo jedním ze základních pilířů v oblasti informování veřejnosti o možnostech ochrany věcí a majetku a v oblasti předcházení kriminality.

Sociální prevence je jedním z hlavních bodů v oblasti činnosti pracovníků PIS. Zaměřují se nejen na dospělé jedince či důchodce, ale i děti a mládež. Spolupracují rovněž se školskými zařízeními, kde organizují besedy, soutěže preventivně informativní hry. Pro děti může být mimo jiné setkání s policistou motivujícím faktorem pro další formování osobnosti, policista může zastávat funkci vzoru nebo může být dítě již v brzkém konfrontováno s tím, že policista pomáhá a chrání. Utváření tohoto pozitivního náhledu na výkon povolání policisty by mělo jedním ze základních prvků v komunikaci mezi policistou a dítětem.

2.5.2 Preventivně bezpečnostní akce podporované na PIS

⁴⁶ Stránky prevence Ministerstva vnitra. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/preventivne-informacni-skupiny-policie-cr.aspx>>

- **Zebra se za tebe nerozhlédne!**

Projekt je zaměřený na chodce a další účastníky silničního provozu.

Preventivní projekt probíhá na celém území České republiky v rozsahu jednoho týdne. Probíhá 2x ročně na začátku a ve druhé polovině roku. Cílem projektu je preventivně působit na chodce, zejména pak je učit osvojovat si pravidla bezpečného přecházení vozovky a odbourávání mýtů o absolutní přednosti chodců na přechodech pro chodce.⁴⁷

- **Ajaxův zápisník**

Jedná se o celorepublikový projekt Policie ČR, který slouží pro utváření preventivních návyků pro děti mladšího školního věku. Cílovou skupinou jsou přesně žáci druhých a třetích tříd. Děti se zábavnou formou dozvídají o sociálně patologických jevech, se kterými by se mohly nejčastěji setkat, seznamují se s prací policistů z jednotlivých služeb Policie ČR a se zásadami bezpečného chování.

Zápisník je koncipován do formy pracovního sešitu, kde je hlavní postavou policejní pes Ajax, který děti celým sešitem provází. Děti plní úkoly a cvičení zadávané psem Ajaxem za pomoci rodičů doma nebo za pomoci učitele ve škole. Zápisník je strukturován do 10 témat, tedy vždy jedno téma vychází na měsíc ve školním roce. Zprvu jsou pro děti připravena lehčí témata, jako je seznámení s Policií ČR a dopravní tematika. Později, když si děti zvyknou na policistu, následují i témata závažnější, např. šikana, vlastní bezpečí, trestné činy a chování o prázdninách.⁴⁸

- **Projekt E-Bezpečí**

⁴⁷ Stránky Ministerstva vnitra ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/chodci-142811.aspx>>

⁴⁸ Stránky prevence Ministerstva vnitra. Dostupné z WWW:< <http://www.policie.cz/clanek/ajaxuv-zapisnik-328720.aspx> >

Hlavním úkolem projektu je identifikovat a analyzovat nebezpečné komunikační praktiky vázané na používání při elektronické komunikaci, která je s současností jednou z nejpoužívanějších forem získávání informací. Projekt je zaměřen na mladou generaci od 5-16 let.⁴⁹ Školáci jsou v tomto věku omezeni nedostatkem informací týkající se elektronického nebezpečí a absencí mediální výchovy. Policie ČR spolupracující s tímto projektem se snaží zaměřit při preventivně výchovných akcích na navazování kontaktů s neznámými lidmi, problematikou kyberšikany a na vydírání a ovlivňování ze strany potencionálních agresorů.

Jedno z hlavních hesel u Policie ČR je slogan: „Prevence se musí vyplatit“ a já s tímto tvrzením plně souhlasím. Prevence je jedním z nejdůležitějších faktorů v předcházení trestné činnosti a Policie ČR má předpoklady k tomu, aby svým působením na děti a mládež ochránila tyto jedince před nástrahami běžného života.

2.6. Community policing

„Četník se musí snažiti, aby si osvojil ve svém obvodu co možno důkladnou místní a osobní znalost, neb tím se mu značně usnadní plnění služebních povinností. (Služební instrukce pro četnictvo, 1920)“.

„Při výkonu obchůzkové služby v okrsku plní policejní inspektor (mimo jiné) tyto úkoly: předchází a zabraňuje páchání trestných činů, činí preventivní opatření k předcházení a zabraňování páchání trestných činů a přestupků, v rámci obchůzky spolupracuje

⁴⁹ Stránky prevence Ministerstva vnitra. Dostupné z WWW:< <http://cms.e-bezpeci.cz/>>

s představiteli orgánů obcí, občany a obecní policií.... (Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 120/2002“)⁵⁰

Pojem Community policing nebo-li policejní služba veřejnosti, je převzatá filozofie, strategie, myšlení a policejní práce na přesvědčení, že spolupráce s veřejností a samosprávou může přispět k eliminaci a odhalování kriminality. Využíváním této strategie jsou policisté chápáni jako součást veřejnosti. V současnosti nastupuje s novým policejním prezidentem Petrem Lessym i nový trend „otevření policejních stanic veřejnosti“, tzn. zlepšení dostupnosti, spolupráce a náhledu na Policii ČR ze strany občanů. Služba veřejnosti, u zemí, které přijaly tuto filozofii za svou, se stala primární pracovní povinností pro všechny policejní útvary. Při policejní práci v tomto smyslu je především kladen důraz na peší obchůzkovou činnost, namísto objíždění lokalit v autech.

Systém této pracovní činnosti vyžaduje vyšší nároky na ohleduplnost, vstřícnost, nestrannost a vnímání k zájmům druhých. Policisté by měli dát svou práci najevo, že mají zájem na tom, aby se občané nebáli spolupracovat s policejními orgány. Ačkoliv policista mnohdy nesouhlasí s názorem stěžovatele, měl by dát najevo svou empatii a pokusit se porozumět problémům druhých. Právě s tímto smyslu by se měla policie stát vnímavou a nestannou vůči potřebám veřejnosti a dát občanů najevo svou sounáležitost s problémy a jejich dopadem na společnost.⁵¹

Policejní práce ve smyslu community policing, je definována na stránkách ministerstva vnitra dle základních východisek:

⁵⁰ Stránky prevence Ministerstva vnitra. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>

⁵¹ Stránky Wikipedie dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Community_policing>

- Policejní práce orientovaná na službu veřejnosti nenahrazuje standardní práci policie na základních útvarech, ale doplňuje ji a významně usnadňuje.
- Policisté jsou k proaktivní činnosti motivováni částečným přenesením zodpovědnosti za bezpečnostní situaci v jejich lokalitě, s čímž souvisí i relevantní část rozhodovacích pravomocí.
- Preventivní aktivity jsou stejnoměrně delegovány na každého policistu v rámci jeho běžných služebních povinností.
- V lokalitě působí dlouhodobě stejní policisté, aby měli dostatek času získat dobrou místní znalost a aby občané mohli dobře poznat „svého policistu“.⁵²

Předcházení trestné činnosti je hlavní zásadou community policing, policie na základě zkušeností a dat od obce a veřejnosti se soustředí na zločin, který se ještě nestal. Zločin, který se již stal, pomáhá policii nalézat souvislosti spojené s tímto vznikem a tedy i možnost se na podobné protiprávní jednání připravit. Po příčinách trestné činnosti je třeba dodatečně nepátrat, ale znát je dopředu, po té policie dokáže obsadit a označit kritický prostor dřív, než potenciální pachatel. To se stane pouze tehdy, pokud bude policie a policista:

- Nekompromisní při porušování zákona, nebude brát ohledy na to, že má někdo lepší postavení v obci a jiný horší.
- Mít služebny tam, kde se něco děje => má k lidem blíže a oni k nim.
- Spolupracovat s poskytovateli sociálních služeb.

⁵² Stránky prevence Ministerstva vnitra. Dostupné z WWW:< <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d> >

- Všimát všech přestupků – čmárání po zdech, kouření marihuany, legitimování podezřelých osob.
- Všimát si dětí courajících se odpoledne po městě, místo aby byly ve škole - komunikuje s nimi a následně s jejich rodiči.
- Všimát si nepořádku.
- Znat velmi dobře mstní poměry a bude vědět, kdo je kdo.
- Znat místní lidi a mít s nimi korektní vztahy.
- Vědět co se na ulici děje, co se děje v parku a v jiných viktimogéních lokalitách.
- Znat pomáhající instituce a dokáže se na ně odkázat a spolupracovat s nimi.⁵³

Práce policisty v pojetí community policing se do České republiky pomalu vrací. Totiž nejen v českých zákonech, ale i ve světě se vyskytuje spousta nepoměřů, které lidi trápí a hlavně shazují práci policisty. Je důležité si uvědomit, že policista se musí řídit zákony, které upravují jeho postup při práci. Na druhou stranu je skvělé sledovat snahy policejních orgánů o znovunalezení cesty ke svým občanům. Taková cesta se však těžce hledá a snadno ztrácí.

⁵³ Community policing: Manuál pro uniformovanou policii. Praha, Společně k bezpečí o.s., 2008 <
http://www.community-policing.cz/soubory/dok_manual.pdf >

3. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

(Zákon č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů)

Přístup k trestání mládeže za protiprávní činy musí být odlišný od dospělých, avšak tito jedinci si potřebnou mírou musejí osahat následky, které svým jednáním způsobili poškozeným. Tento zákon tuto míru stanovuje v rámci opatření, která jsou ukládána za protiprávní jednání mladistvým. Tento zákon je ukazatelem vyspělosti českého právního systému v boji proti trestné činnosti mládeže a jejich recidivě.

Zákon, který by upravoval právní postihy za protiprávní jednání mládeže v České republice chyběl od roku 1950, kdy byl bez náhrady zrušen zákon č. 48/1931 Sb. O trestním soudnictví nad mládeží, jenž byl považován za předchůdce dnešního zákona č. 218/2003. Téměř 63 let se tedy trestní justice potýkala s otázkou přiměřenosti trestů pro mládež a hlavně jejich legislativním ukotvením v systému práva.

Ačkoliv v devadesátých letech minulého století výrazně stoupala kriminalita a trestní právo prošlo velkou řadou reforem na problematiku odpovědnosti mládeže za protiprávní činy se pozapomnělo až do roku 1997, kdy byla vytvořena Komise pro rekodifikaci trestního práva hmotného a procesního při ministerstvu spravedlnosti, která měla za úkol vypracovat předlohu zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁵⁴

⁵⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: 2004.

3.1 Východiska zákona

Rok 2003 lze považovat v České republice za přelomový. Došlo k přelomové změně v posuzování odpovědnosti mládeže za protiprávní činy díky zákonu č. 218/2003 Sb. Ze dne 25. června 2003. Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2004.

Zmíněný zákon otevírá bránu k řešení antisociálního chování mládeže a jeho případného řešení. Jde zde především o zdůraznění projednávání protiprávních činů dětí mladších patnácti let a mladistvých prvořadě. Toto prvořadě projednávání má přispět k tomu, aby se mladý člověk příště zdržel jakéhokoliv protiprávního jednání a podle svých sil a schopností přispěl k nápravě způsobené újmy, která vznikla jeho protiprávním dočiněním.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže nemá za úkol represivně trestat mladé lidi, ale spíše preventivně působit na jejich chování. Není hlavní prioritou usilovat o potrestání či izolaci mladého pachatele od společnosti, ale o zabrzdění jeho delikvence a nastolení individuálních podmínek pro odčinění spáchaných činů a nápravu socializačních procesů, které se podílely na jeho protiprávním jednání. Nesankčnost a především prostředky, které ukazují skutečný zájem společnosti o nápravu a začlenění resocializovaného jedince do společnosti, dávají jasně najevo, že právo aplikované na mládež chce vědomě navazovat na koncept prevence a preventivního zacházení s mládeží a to i v případě, kdy se mladistvý nebo dítě do patnácti let dopustí činu, který je zakotven v trestním zákoníku.⁵⁵

Dalším z důležitých východisek zákona je správné a hlavně včasné posuzování činů jinak trestných speciálními soudy. Individualita a osobnost pachatele je důležitým faktorem při ukládání případných opatření (trestů).

⁵⁵ VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S., BLATNÍKOVÁ, Š., *Mládež v kriminologické perspektivě*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/354.pdf>>

3.2 Účel zákona

Účel tohoto zákona spočívá v tom, že mládež je základní skupinou, na kterou je třeba zaměřit pozornost celé justice i společnosti, tak aby každý, kdo se dopustí protiprávního jednání, ať jde o mladistvého nebo o dítě mladší patnácti let, byl projednán ve znění tohoto zákona.

Samotný pojem mládež je nadřazeným pojmem pro dvě věkové skupiny, dvě věkově kategorie osob:

- **Dítětem mladším patnácti let** se rozumí, dítě které nedovršilo v době spáchání činu jinak trestného (trestného činu) patnáct let. Resp. kdo v době spáchání trestného činu nedovršil patnáctý rok věku, nemůže být trestně odpovědný.
- **Mladiství** je ten, kdo v době spáchání provinění (trestného činu) dovršil patnáct let a nepřekročil hranici osmnácti let.

Dělení je významné pro následné určení systému v jakém budou tyto osoby posuzovány a jaké budou následky jejich protiprávního jednání.

Plná trestní odpovědnost pachatele za spáchaný čin nastává až dnem následujícím po dni, ve kterém fyzická osoba dovršila osmnáctý rok věku. Dopustí-li se fyzická osoba činu jinak trestného v den svých patnáctých narozenin, není z důvodu nedostatku věku trestně odpovědná. Spáchá-li trestný čin v den svých osmnáctých narozenin, je trestně odpovědná

stejně jako mladistvý. Dověšením osmnáctého roku věku se stává osoba plně trestně odpovědnou.⁵⁶

Trestní odpovědnost mladistvého však není jen podmíněna dosažením určitého věku, ale i případným dosažením určitého stupně rozumové a mravní vyspělosti, zjišťováním zdravotního stavu a často se přihlíží i k rodinným poměrům dané osoby.

Aby zákon o soudnictví ve věcech mládeže byl opravdu účelný byla zavedena kategorie soudně trestného činu pro mladistvé, a to kategorie provinění. Pro trestný čin mladistvého se užívá tedy pojem provinění, přičemž provinění je svou skutkovou podstatou trestného činu totožné s trestným činem u dospělých pachatelů.

Jak již bylo řečeno, účelem zákona není trestat, nýbrž napravovat, a možná proto zákonodárci při zpracovávání paragrafů příslušného zákona vložili §7, který se zabývá pojmem účinné lítosti.

Účinná lítost vychází z možnosti případné nápravy chování pachatele. Tedy pokud se mladistvý pachatel nedopustil činu, kterým trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřesahuje pět let, zaniká, jestliže mladistvý po spáchání činu odstranil nebo napravit způsobenou škodu a nebo se o to pokusil. K zániku trestnosti však také stačí, aby mladistvý svým chováním projevil účinnou snahu o nápravu způsobených následků. K zániku trestnosti dojde, i když pachatel splnil všechny podmínky teprve po dovršení osmnáctého roku věku, protože i po té je z hlediska spáchaného trestného činu brán za mladistvého.⁵⁷

⁵⁶ JELÍNEK, J., SOVÁK, Z., *Trestní zákon a trestní řád*. Linde Praha: 2004. 20 aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2004. str. 197-198.

⁵⁷ JELÍNEK, J., SOVÁK, Z., *Trestní zákon a trestní řád*. Linde Praha: 2004. 20 aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2004. str. 802-803.

3.3 Opatření ukládaná mládeži

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže používá pro možné právní následky spáchaného provinění souhrnné označení „opatření“. Tento systém sankcí nabízí velkou škálu možností a případných reakcí prostředky trestního práva na delikty mládeže. Opatření, která se týkají osob mladších patnácti let, jenž se dopustí činu jinak trestného, musí soud pro mládež dále postupovat dle zvláštních právních předpisů. Tento zákon umožňuje soudu vzhledem k věku dítěte a to především na základě výsledků pedagogicko-psychologického vyšetření uložit tato opatření:

- dohled probačního úředníka,
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- ochrannou výchovu.

V případě ukládání opatření mladistvým se bude soud zabývat proviněním. Dle závažnosti spáchaného provinění pak soudce, případně státní zástupce v přípravném řízení stanoví druh opatření pro mladistvé. Mohou to být tato opatření:

Výchovná opatření

- dohled probačního úředníka,
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

Ochranná opatření

- ochranné léčení,
- zabránění věci,
- ochranná výchova.

Trestní opatření

- obecně prospěšné práce,
- peněžitá opatření,
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody.

Osnova zákona 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže se stává důležitým mezníkem v přístupu k problematice delikvence mládeže. Díky postupné odstupňovanosti všech opatření, svým zaměřením na prevenci, resocializaci může být právem pokládána za klíč restorativních principů do jurisdikce trestního práva.

Dále se ukazuje, že tento zákon může sehrát důležitou roli při snižování kriminality mladých lidí a že společně s dalšími právními i neprávními prostředky tvoří solidní základ pro adekvátní zacházení s „mládeží na okraji“.⁵⁸

⁵⁸ VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S., Blatníková. Š., *Mládež v kriminologické perspektivě*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009.str. 126 Dostupné z WWW: <
<http://www.ok.cz/iksp/docs/354.pdf>>

4. Orgány součinné při trestné činnosti mládeže

Je důležité aby stát hrál hlavní roli při ochraně práv dítěte. Vytvořením potřebných institucí a služeb, pomáhá stát vychovávat a pečovat o děti, kterým tyto potřeby nezajišťují jejich zákonní zástupci.

4.1 Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně právní ochrana dětí zajišťuje práva dítěte na život, přirozený vývoj, na výchovu v rodině a rodičovskou péči, na individualitu, svobodu myšlení, víru, vzdělání, zaměstnání, ale také ochranu před všemi možnými variantami duševního nebo tělesného násilí, zanedbáváním, zneužíváním či vykořisťováním. Ochrana dítěte a jeho práv je v české legislativě zahrnuta v rozsáhlém souboru různých právních předpisů, rozličné právní síly, zahrnuje ochranu právních zájmů dítěte a jeho práv, které může v ojedinělých případech nabýt již v prenatálním vývoji v podobě tzv. nascituru. Ochrana práv dítěte není upravena pouze v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ale tato problematika se dotýká i právních předpisů v oblasti sociální, školské, rodinné, zdravotní, občanskoprávní, trestní apod., z toho také vyplývá, kdo všechno může právně působit na příznivý vývoj dítěte. Deklarace práv dítěte OSN a Úmluva o právech dítěte označují rodinu jako základní stavební jednotku společnosti a přirozené prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, jako neodmyslitelnou součást blaha, na které má dítě nárok v závislosti na ochraně a pomoci jeho nejbližších členů v rodině. Díky těmto mezinárodním zákonům má dítě zajištěny zvláštní záruky na jeho ochranu a přirozený tělesný a duševní vývoj. Listina základních práv a svobod v České republice zajišťuje bezpečí dětem a rodině ve článku 32 tak, že dětem, mladistvým, rodičovství a rodině věnuje speciální ochranu. Především se to týká společné povinnosti rodičů vychovávat a pečovat o děti a ve zvláštních případech

požadovat po státu pomoc. Státní moc může zasáhnout do soukromí rodiny pouze tehdy, pokud se rodiče nebo jiní zákonní zástupci odpovědní za výchovu dětí nemohou nebo nechtějí starat či o to požádají příslušné úřady.

Sociálně-právní ochrana dětí je především ukotvena v již zmíněném zákoně č. 359/1999 Sb., který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v §1 jako:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

přičemž je kladen důraz na nedotknutelnost zvláštních právních předpisů, které upravují ochranu oprávnění a práv zájmů dítěte.⁵⁹

Sociálně právní ochrana dětí se poskytuje všem dětem, bez ohledu na státní občanství, které se nacházejí na území České republiky. Disproporcí je zde především rozsah ochrany, který sociálně-právní ochrana poskytuje.

Dle §2 odst. 2 zákona o sociální ochraně dětí je sociálně-právní ochrana zaměřena na děti, které mají na území ČR trvalý pobyt. Česká legislativa v tomto ohledu však nezapomíná ani na děti uprchlíků zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR, kde je ustanoveno, že pokud má dítě povolen trvalý pobyt a je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů, podalo-li návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany, je-li oprávněno na území ČR trvale pobývat či pobývá s rodičem na

⁵⁹ Stránky ministerstva práce a sociálních věcí. Dostupné z WWW:< <http://www.mpsv.cz/cs/7242>>

území ČR, který požádal o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí ochrany na území České republiky dle zákona č. 221/2003 Sb. o dočasné ochraně cizinců.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dále ukládá povinnost poskytovat sociálně právní ochranu i dětem, které výše uvedené body nesplňují. Tato pomoc orgánů dítěti je však v tomto případě poskytována pouze v nezbytném rozsahu a spočívá především k ochraně života a zdraví dítěte.⁶⁰

Zákonné vyjádření na koho se přímo sociálně právní ochrana dětí vztahuje nelze přímo, taxativně uchopit, jelikož situace, do kterých se mnohdy rodiče s dětmi dostávají nelze přímo do detailů vždy postihnout. Z věcného hlediska je ochrana poskytována dětem, které se dostaly do situace, kdy:

- rodiče dětí zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
- děti byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, a tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- děti vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,
- opakovaně se dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,

⁶⁰ Stránky Středočeského kraje. Dostupné z WWW: < <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/socialni-oblast/socpravni-ochrana-deti/> >

- děti na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu,
- děti, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců,
- děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami,
- děti, které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu.⁶¹

Orgány činné v poskytování sociálně právní ochrany předpokládají, že tyto skutečnosti trvají takovou dobu, až by mohlo dojít k nepříznivému vývoji dítěte. Pokud by se jednalo o jednorázovou záležitost, musela by být takové intenzity, že by rovněž mohla nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte.

Tyto orgány poskytující sociálně právní ochranu jsou především soudy a specializované orgány dle zvláštních právních předpisů. Mezi přední orgány sociálně právní ochrany dětí především patří:

- obecní úřady,
- obecní úřady s obcí s rozšířenou působností,
- krajské úřady,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí.⁶²

⁶¹ Stránky Střediska náhradní rodinné péče. Dostupné z WWW: <
http://www.nahradnirodina.cz/socialne_pravni_ochrana_ditete_v_praxi.html>

⁶² KRAUSOVÁ. L., NOVOTNÁ. V., Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: ASPI, a.s., 2006.

Starosta obce může zřídit i komisi pro sociálně právní ochranu dětí, která má za úkol koordinovat výkon sociálně právní ochrany dětí, posuzovat a navrhnout jednotlivé preventivní programy na ochranu dětí a vydávat k nim stanoviska a funguje jako orgán obce.

Pracovník odboru sociálně-právní ochrany dětí zpracovává informace o dítěti mladším patnácti let nebo o mladistvém. Zaměřuje se především na informace o rodinných poměrech, vztahu a vlivu rodičů, na sociální prostředí, ve kterém je dítě vychováváno, dále pak na jeho školní prospěch a docházku. Po vypracování anamnézy dítěte se může evidovat i přehled opatření, v případě, že již dítě bylo v péči odboru sociálně-právní ochrany.

Tito pracovníci jsou pak oprávněni v souvislosti s plněním úkolů dle zákona č. 159/1999 Sb. navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije, v místě trvalého bydliště dítěte, ve škole nebo v jakémkoliv jiném zařízení, kde se dítě zdržuje a sledovat, jak se odpovědné osoby o dítě starají a v jakých sociálních podmínkách dítě žije. Rodiče dítěte jsou ze zákona povinni s orgány sociálně-právní ochrany spolupracovat.⁶³

4.2 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba zprostředkovává účinné a pro společnost prospěšné řešení konfliktů spojených s trestnou činností. Zároveň usiluje o organizaci a zajištění výkonu alternativních trestů a opatření. Velký důraz je zde kladen na zájmy poškozeného a možnou nápravu způsobené újmy a předcházení trestné činnosti.

⁶³ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde s.r.o., 2007.

Probační a mediační služba ČR je novou institucí. Trestní právo a sociální práce jsou hlavní podstatou práce pracovníka Probační a mediační služby ČR, propojením těchto oborů vzniká multidisciplinární profese v systému trestní justice.

Cíle činnosti Probační a mediační služby České republiky (dále PMS)

- ochrana společnosti – PMS chrání občany především účinným řešením konfliktů, zajištěním efektivnosti výkonu uložených alternativních trestů a opatření a kritických stavů, které se mohou vyskytnout při trestním řízení.
- integrace pachatele – PMS jde o začlenění pachatele resp. obviněného zpět do společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace z pohledu PMS je proces obnovování respektu k právním normám a příslušná seberealizace ve společnosti.
- participace poškozeného – PMS usiluje o to, aby se poškozený zapojil do procesu sebeodškodnění, kde jede o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.⁶⁴

4.2.1 Probace

Probací se rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů. Probace pochází z latinského „probare“, tedy ověřovat, zkoušet.⁶⁵

⁶⁴ Stránky Probační a mediační služby České republiky. Dostupné z WWW:< <https://www.pmscr.cz/o-pms/>>

⁶⁵ ŽATECKÁ, E., *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007.

I tato definice probace však není zcela konečná, je třeba si uvědomit, že práce probačního úředníka neobsahuje pouze tyto povinnosti, jeho vymezení práce je bráno v mnohem širším měřítku. Jedná se hlavně o pomoc odsouzenému při hledání pracovního uplatnění, pomoc na úřadech při vyřizování dokumentů a jednání s ostatními úředníky atd.

4.2.2. Mediace

Tento pojem je odvozen z latinského slova „medius, median“ tedy střed, prostřední. V zákoně o probaci a medaci je vymezena jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu, vyrovnává v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

Mediace se dá chápat jako neformální proces urovnání konfliktů spojených s trestným činem a sprostředkování alternativního řešení trestních věcí usměrňovaných třetí osobou tzv. mediátorem.

V praxi by se mělo jednat o nejrozšířenější postup v rámci restorativní justice. Samotné zprostředkování styku pachatele s obětí, při kterém se hledají způsoby řešení situace má příležitost poškozený pachateli sdělit, jak ho svým činem skutečně poškodil, jak mu ublížil nejen materiálně, ale zejména emocionálně, jak obtížně se bude s následky vypořádávat.⁶⁶

4.2.3 Probační dohled u mládeže

Je jedním z výchovných opatření a jeho cílem je u mladistvých působit preventivně, tak aby se v budoucnu zdržel další trestné činnosti, získal sociální zázemí a mohl se

⁶⁶ ŽATECKÁ, E., *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007.

společensky uplatnit. Kontrola mladistvého je vždy stanovena na určitou dobu, tato intenzivita dohledu je však mírnější, než by tomu bylo ve vězení.

Tato činnost v sobě zahrnuje jak prvek kontroly, tak i pomoc sociálního vedení. Kontrolou je zamýšleno pravidelné navštěvování mladistvého v jeho bydlišti, škole povinnost dostavovat se na středisko PMS, zatím co pomoc, poradenství a vedení k řádnému životu je naplňováno pomocí výchovných opatření. Jedním z nich je např. probační a resocializační program pro mladistvé pachatele. V rámci těchto probačních programů lze pomoci pachatelům drogově závislým, alkoholikům, gamblerům apod. Pro mladistvého pachatele však z této povinnosti plyne spousta výchovných omezení.

Probační dohled u dětí mladších patnácti let je koncipován za předpokladu, kdy se tyto osoby dopustily činu jinak trestného. Tento dohled lze soudem pro mládež uložit i bez souhlasu zákonných zástupců. Tento probační program trvá buď do doby dokud plní svůj účel, nejdéle však do věku osmnácti let pachatele. U dětí mladších patnácti let je třeba brát na zřetel velký důraz na výchovné působení dohledu. Soud je v těchto případech velmi omezen, protože zákonodárce neupravuje povinnosti a omezení, které by těmto dětem mohly být uloženy.⁶⁷

4.2.4 Restorativní justice

Návrat do původního stavu, obnovit, to značí latinské slovo „restore“. Je jedním z rozšiřujících se a inovativních řešení v problematice vězeňství. Nejen v ČR, ale i v dalších zemích celého světa dochází k přepřehování věznic a k převýchově pachatelů

⁶⁷ ŽATECKÁ, E., *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. str. 68-75.

mnohdy vůbec nedochází. Strach spojený s kriminalitou narůstá a náklady na vězeňství se stávají pro státní ekonomiku neúnosnými.⁶⁸

Na rozdíl od „retributivní“ trestající justice vychází z poznání, že současná trestní spravedlnost není adekvátní reakcí společnosti na růst kriminality. Lze tento trestní postup chápat jako soubor cílů a metod, které zdůrazňují práva oběti a jejich obranu, mimosoudní projednávání trestních věcí, ale především účinné řešení problematiky zločinnosti.

Základní principy restorativní justice:

- zločin nemá být chápán jako porušení společenského pořádku ani za překročení právních a morálních pravidel, ale především má být chápán jako újma, která byla způsobena oběti a jako hrozba bezpečnosti společnosti,
- škodu způsobenou oběti musíme chápat široce, jde o újmu ze strany materiální, fyzické, psychické, sociálních vztahů a osobního a rodinného života,
- reakce na zločin má přispět k jeho trvalému snížení, případně úplnému odstranění škody,
- potrestání pachatele za spáchaný trestný čin není hlavním cílem, tím je vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti,
- tendence zvyšovat tresty je kontraproduktivní (především u mladistvých pachatelů),
- pachatel se má aktivně podílet na odstranění způsobené škody, jsou mu přitom ponechána všechna práva jako ostatním občanům,
- pokud pachatel není ochoten podílet se na odstranění následků způsobených jeho trestnou činností, je k tomu donucen soudem,

⁶⁸ Bližší informace jsou dostupné na webových stránkách <<http://www.youtube.com/watch?v=o22bO3F05nQ>>, kde poslanec Ing. Roman Váňa (člen Výboru pro obranu a bezpečnost) hovoří o problémech spojených s rozpočtem ministerstva spravedlnosti a vězeňství.

- oběť trestné činnosti nesmí být nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu náhrady za způsobenou škodu.

Pojetí restorativní justice v ČR v posledních deseti letech zaručuje právo na spravedlivý proces díky změněné povaze novel a nových zákonů, které se snaží lépe upravit postavení poškozeného.

V roce 1995 byl nově zaveden trest obecně prospěšných prací č.152/1995Sb., který zaznamenal odklon od represivního trestání v čele s trestem odnětí svobody. Již v roce 1990 vznikl na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze nový studijní obor „sociální práce“, který navazoval na potřebu společnosti a státní správy. Těmito a již výše zmíněnými zákony a nařízeními byly vytvořeny základy organizačních a personálních předpokladů k restorativním přístupům při řešení trestních věcí, jak v rámci trestně právní justice mládeže, tak v rámci ukládání alternativních trestů.⁶⁹

Hlavní roli v práci s ohroženými dětmi mají orgány sociálně-právní ochrany dětí, které ve spolupráci se školami a školskými zařízeními, dále pak s Policií ČR, Probační a mediační službou ČR, soudy a státním zastupitelstvím, konají opatření, které má směřovat k nápravě dítěte a celé rodiny, za předpokladu, že veškerá prováděná činnost bude působit preventivně a příznivě se pokusí ovlivnit jeho další vývoj.

⁶⁹ KARABEC. Z., *Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2003.

5. Systém včasné intervence a Tým pro mládež

Systém včasné intervence (dále jen „SVI“) je jedním z nejvýznamnějších projektů Ministerstva vnitra ČR. V souvislosti s problematikou ohrožených dětí bylo potřeba zavést podobný projekt zabývající se trestnou činností mládeže do praxe, jako je to i v jiných zemích Evropy. Podpora Ministerstva vnitra a především jeho odboru prevence kriminality ve spolupráci s Probační a mediační službou ČR a Ministerstvem práce a sociálních věcí výrazně přispělo k rozšíření metodiky a o týmy pro mládež ve své praxi.

5.1 Projekt SVI

Základním posláním SVI je pozitivní změna situace-chování klienta, díky včasné reakci všech institucí spadá do péče o ohrožené, rizikové a delikventní děti. Účelem je zabránit delikventnímu jednání dítěte, odstranění možných rizik, náprava nežádoucího stavu a odstranění ohrožení dítěte.⁷⁰

Postoje odborníků na problematiku dětské delikvence jsou diametrálně odlišné. Radikálnější přístupy, kde je hlavním nástrojem ke snižování trestné činnosti u dětí trest a izolace zastávají spíše zákonodárci a někteří členové policejních sborů, kteří se s touto problematikou setkávají dennodenně v praxi. Načež lidé, kteří s dětskými delikventy pracují si uvědomují, že případné snížení hranice trestní odpovědnosti postihne pouze malý zlomek dětských delikventů a tak je třeba hledat řešení jiné (např. viz. kapitola „Restorativní justice“).

⁷⁰ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>

Je tedy třeba, aby se mladý pachatel snažil napravit způsobenou škodu, navrátil se zpět do společnosti a vyhnul se opakovanému páchání trestné činnosti. Komunita, bude tím pádem bezpečnější, oběť se dočká vyrovnání a pachatel bude mít možnost se vrátit do běžného života. Pachatel dále není jen pouhým objektem soudních nebo správních řízení, ale stává se odpovědným za své činy, za svou nápravu a za vyrovnání se s těmi, jimž způsobil škodu a za svou další životní perspektivu.⁷¹

Tento přístup byl východiskem pro vytvoření projektu SVI.

5.1.1 Pilíře SVI

První pilíř je postaven na koordinované spolupráci mezi institucemi, které jsou zainteresovány v SVI. Jde zde především o interdisciplinární řešení delikvence dětí mezi složkami orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Policie ČR, justičními orgány, Probační a mediační službou ČR, obecní policií, školskými a zdravotnickými zařízeními a nestátními neziskovými organizacemi, což umožňuje efektivní práci s klientem, jeho rodinou a prostředím, kde žije.

Druhý pilíř má za úkol vytvoření jednotného informačního systému, který umožní předávání, sdílení a vyhodnocování informací mezi účastníky SVI. Tento pilíř je však nejnákladnější co se týče finančních prostředků, proto je důležité mít dobře zrealizované zdroje a dotační systém.

Třetí pilíř se zabývá konkrétními praktickými opatřeními, které tvoří samotný proces nápravy delikventa. Důležitým faktorem je zde využití legislativních nástrojů a současně vznik kvalitních programů užívaných k nápravě dítěte. Odhodlanost soudců, státních

⁷¹ Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež pro rok 2007. Dostupné z WWW:<
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/delikventi/metodika_svi07.pdf>

zástupců a úředníků hraje v tomto případě nezastupitelnou roli v iniciaci naplnění procesu praktické nápravy dítěte. Nezbytnou součástí úspěšného fungování SVI, by měl být v obci zřízen systém sociálních služeb, na které by mohl celý systém navazovat.

5.1.2 Strategické cíle SVI

- snížení míry závažnosti delikvence dětí,
- snižování trestné činnosti páchané na dětech,
- odklon dětských delikventů od trestné činnosti,
- rychlá koordinovaná multidisciplinární reakce na trestnou činnost dětí,
- rychlé a bezpečné předávání informací,
- posílení postavení oběti trestných činů,
- realizace preventivních opatření v lokalitě,
- vytvoření konkrétních opatření,
- odklon dítěte od kriminální kariéry,
 - ochrana ohrožených dětí,
 - podpora rodiny,
- zkvalitňování systému péče o rizikové a ohrožené děti v lokalitě, včetně realizace příslušných preventivních opatření prostřednictvím:
 - spolupráce mezi institucemi a specialisty Policie ČR, soudů, státního zastupitelství, kurátorů pro mládež a orgánem sociálně,právní ochrany dětí,
 - vytváření modelů a metodik,
 - hlubšího poznání kriminality a dané oblasti.

Tato práce má jasně stanovený řád, díky vypracované metodice z předchozích let, která byla testována pilotním projektem v několika městech po celé ČR. Ať už se jedná o rychlý

a efektivní postup při práci s delikventním jedincem, hledání příčin delikvence, náhradu způsobené škody či stanovení odpovědnosti zákonných zástupců nebo samotného dítěte, postup v této problematice se odvíjí od individuálního sociálně nápravného plánu, který má donucovací charakter a dítě je díky němu motivováno k úspěšnému absolvování. V případě odmítnutí tohoto plánu je dítěti přiřazena méně výhodná alternativa dalšího postupu.

Cílové skupiny SVI

- Děti, protiprávně jednající, bez ohledu na kvalifikaci skutku, který spáchaly.
- Děti s uloženou ochranou výchovou nebo s nařízenou výchovou, pohřešovaní či na útěku ze zařízení .
- Děti, u kterých se projeví závažné výchovné problémy.
- Oběti nebo svědci protiprávního jednání a jejich rodiny do osmnácti let věku.⁷²

5.1.3 Struktura systému SVI

Role a postavení subjektů zainteresovaných do SVI popisuje daná a ucelená struktura.

Řídící výbor je hlavním a zároveň zastřešujícím subjektem SVI složený ze zástupců obcí, soudů, státního zastupitelství, střediska Probační a mediační služby a Policie ČR. Díky tomuto složení se může řídicí výbor spolehnout na garanci závaznosti a prosaditelnosti jejich opatření, doporučení a postupů.

Dalším subjektem zapojeným do SVI je **Tým pro mládež**, který je složen ze zástupců organizací a institucí, které ze zákona přicházejí do styku s ohroženými dětmi. Zpravidla

⁷² Hodnocení systému péče o ohrožené děti – Systém včasné intervence. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/iii-material-pdf.aspx>

hlavní osobou tohoto týmu bývá pracovník střediska Probační a mediační služby ČR či osoba zvolená týmem.⁷³

5.2 Tým pro mládež

Díky aplikaci zákona o „Soudnictví ve věcech mládeže“ se začala dávat do pohybu i koordinovaná spolupráce justičních složek a trestní politika v oblasti dětské delikvence se stala efektivní. Nápad systému byl převzat z britského systému YOT (Youth Offending Teams), který má ve svém čele manažera řídicího a koordinujícího justiční činnost pro mládež.⁷⁴

Reforma britského systému začala na přelomu roku 2000 a již po roce bylo zjištěno, že roztržitost systému péče o ohrožené dítě a institucionální nekoordinovanost stojí zbytečně moc peněz a nevede k omezování kriminality mládeže. Však po zavedení strategického plánování trestní politiky vůči mládeži se boj s tímto nešvarem zefektivnil. Vytvoření celostátního systému YOT mělo za následek prokazatelné snížení počtu kriminality mládeže ve Velké Británii.⁷⁵ Česká republika má tedy nakročeno k zavedení podobného systému především za podpory ministerstva vnitra, resp. odboru prevence kriminality, který pomalu zavádí příslušnou metodiku do praxe.⁷⁶

Z hlediska systémovosti by měly týmy pro mládež společně řešit kriminalitu mládeže v dané lokalitě na základě získaných statistických dat. Analýzou těchto dat lze dále

⁷³ Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež pro rok 2007. Dostupné z WWW:< http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/delikventi/metodika_svi07.pdf>

⁷⁴ Youth Offending Teams. Dostupné z WWW:< <http://www.yjb.gov.uk/en-gb/yjs/youthoffendingteams/>>

⁷⁵ CRAWFORD, A., NEWBUM, T. Youth Offending and Restorative Justice.

⁷⁶ Stručný popis základních principů záměru postupného zavedení „Národního systému týmů pro řešení kriminality mládeže“ Příloha č. 4. Dostupné z WWW:< <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokumenty/2007/prevence/mladez1016/priloha4.pdf>>

stanovit dosažitelný cíl a zainteresované instituce mohou být dopředu připraveny na situace vyplývající z těchto cílů.⁷⁷

5.2.1 Složení Týmu pro mládež v ČR

Jedná se o tzv. hlavní pětku zapojených subjektů.

- **Probační a mediační služba** – zástupce střediska tzv. tajemník, specialista na problematiku dětí a mládeže.
- **Okresní soud** – soudce pro mládež.
- **Státní zastupitelství** – státní zástupce specializující se na děti a mládež.
- **Policie ČR** – specialista na mládež služby kriminální policie a vyšetřování, člen preventivně informační skupiny nebo specialista na děti a mládež z obvodního oddělení Policie ČR.
- **Městský úřad** – odbor sociální a právní, osoba zabývající se problematikou sociálně.právní ochrany dětí a obecní policie, specialista na rizikové a ohrožené děti.
- Členy týmu se mohou stát i zástupci školských a zdravotnických zařízení v dané lokalitě, stejně tak i zástupci neziskových organizací.

5.2.3 Úkoly Týmu pro mládež

- Projednávání a řešení postupy u jednotlivých okruhů delikventního chování dětí, dle aktuálních potře a možností členů týmu.
- Vyhledává vhodné případy a stanovuje optimální postup v podobných situacích.

⁷⁷ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z WWW: <
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf> str. 19.

- Průběžně vyhodnocuje programy pro děti a činnosti věnované obětem trestné činnosti.
- Navrhuje opatření, minimalizuje rizika, která přivádějí děti k trestné činnosti a kontroluje jejich plnění.
- Navrhuje strategické programy pro danou lokalitu či na určité období.

Celá tato koncepce je dána povinnostmi a kompetencemi jednotlivých zainteresovaných subjektů zapojených v rámci týmu. Právní předpisy, směrnice a akty řízení jsou závaznými a důležitými body, bez kterých by nemohl obsah práce dobře fungovat.⁷⁸

⁷⁸ Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež pro rok 2007. Dostupné z WWW:<
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/delikventi/metodika_svi07.pdf>

6. Přenesení teorie do praxe

Tato kapitola je zaměřena na zkoumání spolupráce mezi Policií ČR a školskými zařízeními, tedy na spolupráci mezi policisty a pedagogickými pracovníky. Budeme vycházet ze zkušeností dotazovaných jedinců a hlavním úkolem bude zjistit míru spolupráce mezi danými subjekty a souhrnně analyzovat využitelnost zákonů zabývajících se problematikou mládeže.

6.1.Cíl šetření

Cílem práce je zjistit míru spolupráce mezi policií ČR a pedagogickými pracovníky v souvislosti s problematikou mládeže.

Jednotlivé cíle:

Jaká jsou specifika práce a úkoly Policie ČR při spolupráci se školskými zařízeními vzhledem k věku mládeže?

Jaká jsou specifika práce pedagogických pracovníků v oblasti výukových aktivit a aktivit mimo výuku pro mládež?

Jak konkrétně probíhá spolupráce mezi Policií ČR a pedagogickými pracovníky v Olomouci?

6.2.Metoda výběru vzorku

V konkrétních případech se jednalo o použití záměrného příležitostného výběru. Primárním kritériem pro výběr bylo školské zařízení, do kterého docházejí příslušníci Policie ČR, kteří zde informují mládež v rámci preventivních programů. Důležitým

hlediskem bylo to, aby se ve zkoumaném vzorku objevila specifika práce, vzhledem k věku jedinců.

6.3. Metoda získávání kvalitativních dat

Výlučnou metodou při sběru dat byla technika nestrukturovaného, popř. narativního rozhovoru s vybranými respondenty.

Miovský uvádí tuto metodu získávání kvalitativních dat jako:

„**Nestrukturalizovaný rozhovor** podobající se vnějšími znaky běžnému rozhovoru. Důraz při jejím použití bývá kladen na přirozenost konverzace a nenásilný průběh. Při nestrukturovaném interview nemáme dopředu vytvořený plán v podobě struktury, které bychom se pevně drželi. Obvykle nedefinujeme ani dílčí okruhy interview. Držíme se především hlavního tématu, které nás zajímá a sledujeme jeho rozvíjení v kontextu definovaných výzkumných otázek. Důraz klademe především na to, abychom měli na práci klid a nebyli jsme rušeni.

Narativní interview je charakterické tím, že úkolem tazatele je podněcovat u dotazovaného spíše vyprávění než klasickou konverzační výměnu. Jde tedy o to pomoci dotazovanému vhodnými otázkami, doplňky, narážkami, komentáři, aby se nám pokusil vyprávět o jevu, který nás zajímá. Při vyprávění samém je pak úlohou tazatele spíše dále podněcovat vypravěče a pouze se případně ptát na nesrozumitelné části, žádat upřesnění, vysvětlení. Tazatel by neměl vypravěče zbytečně přerušovat, zasahovat do dějové linie či jinak nevhodně vyprávění měnit. Cílem je získat co nejvíce autentický materiál, u kterého předpokládáme, že způsob, jakým jej vypravěč strukturoval, dělil a časoval jednotlivé části, zdůraznil, či naopak upozadil určité pasáže atd., je důležitý a nese v sobě velmi

cenné informace o vypravěči samotném. o jeho životě, zkušenostech, prožitcích atd. Důležitá je samozřejmě volba slov, větný struktura.⁷⁹

Tato metoda nám pomohla vcítit se do osoby poskytující rozhovor. Sdílení emocí a prožitků nám umožnilo dostat se blíže ke zkušenostem respondentů, k jejich obavám a očekávání z práce.

6.4. Metoda analýzy dokumentu

Jedním z nejtěžších úkolů v průběhu každého výzkumného šetření je správná analýza výsledků. Obsahová analýza dokumentu, na kterou jsme se zaměřili, vycházela ze strategie analýzy materiálu, který vznikl interakcí mezi výzkumníkem (mnou) a účastníky výzkumu.⁸⁰ Ze stanoveného cíle je důležité vyjmout přesná specifika práce, vzhledem k věku jedinců, kteří s námi spolupracují..

Metoda zpracování kvalitativních dat

Tzv. fixace nebo-li uchování dat je v kvalitativním výzkumu důležitou součástí pro další vyhodnocování výsledků. Dobrá fixace může významně ovlivnit další průběh výzkumu, jak pozitivně, tak negativně. Tuto možnost jsme však ještě před započítím celého výzkumu dobře zvážili, neboť špatná aplikace plánovaných metod a analýz by mohla neodvratitelně znemožnit validní pokračování výzkumu.⁸¹

Záznamový arch

Jako vhodný nástroj k fixaci dat jsme využili možnosti záznamového archu, který nám pomohl usnadnit práci, abychom si nemuseli pamatovat všechny výzkumné situace a mohli jsme se k nim v průběhu rozhovoru vracet.

⁷⁹ MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada 2006, str. 157-158.

⁸⁰ MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada 2006, str. 98-99.

⁸¹ MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada 2006, str. 195.

Hendl označuje podobný způsob zaznamenávání informací jako poznámkování: „...během celé práce se zpracovávají poznámky, jež obsahují průběžně vznikající úvahy o datovém materiálu. Poznámky tvoří fragmenty teorie a často komentují získané kódy. Mohou být produktem skupinových diskusí ve výzkumném kolektivu. Poznámky se dále zpracovávají.⁸²

6.5. Šetření ve výzkumu

Pro tento výzkum jsme použili jako hlavní metodu analýzu kvantitativních dat. Jednotlivé nestrukturované rozhovory zaznamenané na záznamový arch zpracujeme pomocí metody trsů.

Metoda trsů slouží obvykle k seskupování určitých výroků do skupin, které mají společnou charakteristiku, na základě totožnosti mezi identifikovanými jednotkami.⁸³ Pro tuto práci jsme zvolili několik jednotlicích hledisek. Tato hlediska nám pomohou při dalším porovnání a zhodnocení trsů. Mezi jednotlivá jednotlicí hlediska jsme zvolili věk mládeže ve školských zařízeních v kontextu práce s Policisty ČR, práci s mládeží v době výuky a mimo výuku ve školských zařízeních a specifika práce s mládeží v Olomouci na základě spolupráce mezi Policíí ČR a pedagogickými pracovníky ve školských zařízeních.

6.6. Analýza jednotlivých dokumentů

Záznamový arch č. 1

Policistka ČR, pracuje na oddělení preventivní informační služby. Její náplň práce zahrnuje především preventivní činnost na základních školách. Říká, že docela hodně pracovní vyčerpána a že pokud chtějí na základní škole jejich přednášku, musí si ji objednat

⁸² HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, Praha: Portál, 2005, str. 256-257.

⁸³ MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada 2006, str. 221.

dlouho dopředu. Tato paní je specialistka svého obvodního oddělení na práci s mládeží do prvního stupně včetně mateřských školek. Je zřetelné, že ji práce s dětmi baví. Jejím hlavním úkolem je vést a vykonávat preventivní programy na školách v Olomouckém kraji. V práci si vybuchovala společně s kolegy metodický materiál pro vedení besed na základních školách, který v praxi hojně využívá. Co se týká spolupráce se školskými zařízeními je vcelku spokojená. Vedení škol bývá většinou vstřícné, bývá jim nabídnuta i káva i bližší posezení např. s ředitelem školy. S učiteli a třídními učiteli mají vesměs dobré vztahy, i když říká, že besedu dokáže zkazit nejen špatný kolektiv ve třídě, ale i učitel, který se jim plete do práce. Nejraději přednáší ve třídě sama, popř. s kolegou, bez přítomnosti cizích osob. K přednáškám nevyužívá jen vlastní metodický materiál, ale i materiál z ministerstva vnitra, např. u dětí druhých a třetích tříd si velmi pochvaluje Ajaxův zápisník, který dostala z odboru prevence MV. Jednou z nejdůležitějších věcí je dle ní přijít do školy v uniformě. Uniforma ve většině případech děti hodně zklidní a jí to ušetří hodně práce při výkladu, zároveň uniforma slouží k navození respektu a zbavení se ostychu před členy policejního týmu. Při práci usiluje o navození dobrého jména policie do podvědomí dětí a snaží se vysvětlit, že policie zlé lidi trestá a hodným pomáhá. Metodika pro děti prvního stupně zahrnuje: seznámení dětí s uniformou, ukázkou pomůcek při výkonu služby, vysvětlení správné chůze po chodníku, po stezce pro chodce, bezpečné přecházení vozovky, přechodu pro chodce a základní pravidlo „vidět a být viděn“, poznávání semaforu a téma jak si bezpečně hrát. Pro starší děti prvního stupně používá již zmíněný Ajaxův zápisník, kde je průvodcem policejní pes Ajax, ve kterém jsou děti po dobu deseti měsíců seznamovány v délce jedné vyučovací hodiny s prací Policie ČR. V zápisníku je dle policistky nejdůležitější částí téma o šikaně a o dětech a trestných činech, zejména pak trestných činech na dětech. Děti si zápisník rády vyplňují, opatrují ho a mnohdy jsou i o pár kapitol vepředu. Každou přednášku se policistka snaží přizpůsobit věku dětí. Děti jsou

seznamovány s informacemi, které by měly být ve většině případů v jejich povědomí, jako např. čísla tísňových linek a policistka se skupinovou formou pokouší děti zkoušet. Nosí s sebou i vlastní pomůcky, jako jsou značky, obrázky různých situací, povinnou výbavu kola a informační letáky, které se rozdají v průběhu nebo po skončení přednášky. Tyto přednášky se postupem věku vyvíjí od jednodušších problematik po závažnější. Např. pro žáky pátých tříd má policistka připraveny příběhy týkající se šikany a znásilnění, které si nejdříve přečtou, pustí ve třídě instruktážní video a pak se rozvine debata, ze které vyjdou pravidla pro chování v daných situacích. Na závěr besedy se vždy zeptá, zda všemu dětem rozuměli a jestli nemají nějaké dotazy. Důležitá je také zásada nejen problematiku znát, ale také dodržovat příslušné zásady a doporučení.

Záznamový arch č. 2

Policista 29 let, je členem týmu preventivní informační služby, kromě toho, že je jeho úkolem funkce mluvčího oddělení, pracuje také jako preventista Policie ČR ve školských zařízeních. Se svojí prací je spokojen a cítí se být i dobře finančně odměněn. Ve spolupráci se školou nevidí žádný problém, říká, že školy a ředitelé obecně dobře spolupracují s policisty, jak při vstupu policistů do škol, tak i při výsleších žáků. Tuto svou zkušenost nabyt ještě jako člen pořádkové služby v oddělení pro mládež. Nyní má zkušenost se školami jako preventista PČR. Jeho bližší preventivní zaměření je na žáky druhého stupně základních škol. Ve školách obvykle děti seznamuje s minimálním právním vědomím, se zákony a vyhláškami, s rozdíly mezi Policií ČR a městskou policií, dále se zaměřuje na drogy a problematiku návykových látek. Metodiku potřebnou pro výuku dětí mu poskytlo ministerstvo vnitra, ale většinu si upravil podle vlastních potřeb a potřeb žáků. Při přednáškách nemá policista problém, říká, že se na přednášky ve školách většinou těší, protože jim děti poslouchají a mají většinou hodně dotazů, obvykle si však pletou policejní

realitu s fikcí, např. seriál Kobra 11, tak se snaží policejní práci uvést na pravou míru. Důležitým faktorem je policejní uniforma a příslušenství policisty(jako tonfa, pouta, slzný spray, atd.), které si chtějí děti vyzkoušet, většinou jim je policista dá osahat a tím se k nim přiblíží. V tomto věku je již velká pravděpodobnost, že v každé třídě je alespoň jedno dítě, které se již dopustilo nějakého trestného činu, proto je důležité při přednáškách s dětmi dobře prodiskutovat jejich práva a povinnosti a vysvětlit jim možné postihy za protiprávní jednání. Setkání s dětmi ve třídě se koná obvykle jednou až dvakrát do roka, jednu až dvě vyučovací hodiny. Děti mají v tomto věku hodně dotazů, někdy i legračních nebo záludných, je však důležité zachovat si profesionální tvář a nenechat se mnohdy nějakou přihlouplou otázkou vytočit. Např. v problematice dopravy nosí policista sebe sbírku dopravních nehod na obrázcích a tragické příběhy z blízkého okolí.

Problematika kouření, pití alkoholu a zkoušení lehkých drog je v tomto věku 12+ na vzestupu a mnozí odváží se k tomu i přiznají, však většinou ne před učitelkou. Tato problematika bývá při přednáškách mezi žáky hodně populární a nemají z ní obavu, protože, jak říkají, to dělá skoro každý. Policista i na to má vysvětlení, většinou dětem poví nějaký příběh se špatným koncem a o něm se pak rozvine debata. Policista tvrdí, že je lepší pokud učitel není ve třídě přítomen při přednášce, ale je s ním v kontaktu po přednášce, kde spolu společně zhodnotí projevy ve třídě a třídu jako takovou. Tento policista nechce znát předem situaci ve třídě, sám si ji vždy otipuje a po té ji konzultuje s třídním učitelem. Návštěva policejní stanice není při těchto preventivních programech moc obvyklá, ale pokud by měli někteří žáci opravdový zájem, byl by policista ochoten je vzít i na služebnu. V případě dotazů na policejní auta a jejich výbavu je policista odkazuje na Dny Policie ČR, kde si je mohou prohlédnout z blízka.

Záznamový arch č. 3

Policistka pracující u Policie ČR již 8 let, vystudovala Masarykovu Univerzitu v Brně, obor trestní právo. Pracuje na obvodním oddělení, kde patří do skupiny pořádkové služby a specializuje se na práci s mládeží. Práce u Policie ČR ji celkem baví, ale kdyby měla možnost nejspíš by povolání změnila. Hodně si ztěžovala na finanční podmínky a na to, jak muži ovládají policii bez ohledu na ženy. Ve spolupráci se školskými zařízeními obecně neshledává nejmenší problém, práce s dětmi ji baví, i když jak říká, je náročná. Tato žena pracuje na směny a má za povinnost se účastnit i případného výjezdu k nebezpečné události. Není tedy úplně profesionalizována jen na práci s mládeží, ale pracuje také jako běžná policistka. Při otázce: „Jak vidí spolupráci mezi Policisty ČR a školskými zařízeními?“, odpověděla, že žádná není. Po chvilkovém zamyšlení se opravila, že je. Že i ona se jí vlastně účastní, ale ohledně přímé spolupráce, kdy by šla do školy a tam jednala s ředitelkou, výchovným poradcem či metodikem prevence ohledně problematiky kriminality mládeže, se nikdy nekonala. Spolupráci se školou spíše chápe jako preventivní činnost, kterou mnohdy provozuje spolu s kolegou na základních školách. Tyto preventivní akce, jsou metodicky zastřešeny ministerstvem vnitra, které jim posílá i příslušné podklady na stanici. Policistka pak nabízí základním a mateřským školám možnost, tyto programy provozovat na školách. V preventivních programech se zaměřuje na drogovou problematiku, problematiku dopravy, jak chránit jízdní kolo, bezpečí domu a bytu a právní vědomí. Další aktivitou pro školy, kterým se policistka věnuje, je dozor na dopravním hřišti, kde děti učí správnému chování na silnici a za absolvování celého dopravního kurzu též vystavuje daným žákům diplomy. Policistka dále vychvalovala při své práci na základních školách pracovní sešit ministerstva vnitra Ajaxův zápisník (viz. kapitola 2.5.2. Preventivně bezpečnostní akce na PIS), který je dle ní výborně zpracovaný a hodně jí pomáhá při práci s dětmi ve druhé a třetí třídě. Školy, jako takové, by se dle policistky měly více angažovat při prevenci sociálně patologických jevů u mládeže a Policie ČR, by

jim v tom měly vyjít vstříc. V dnešní době se však obává nedostatku peněz na takovéto aktivity, nejen v resortu ministerstva vnitra, ale i v jiných resortech. Následné snižování platů, pak má také nevalný vliv na práci policistů.

Záznamový arch č. 4

Ředitelka základní školy v Olomouci. Ve funkci ředitelky je již 7 let a za tu dobu se setkala ve školství skoro se vším, říká. Práce ředitelky ji baví, ale dost jí vyčerpává. „Je to práce náročná, jak na psychiku, tak fyzickou sílu. Já se však snažím vystupovat s elánem a to mi vždy pomůže.“ Spolupráce s Policií ČR se paní ředitelce líbí a je s ní spokojená. Sama ale říká, že jsou celkem bezproblémová škola, a tak se málo kdy dostávají do styku s policií při krizových situacích nebo když se cokoliv vyšetřuje. Policejní práce si velmi cení, už proto, že každé ráno potkává u školy policisty, kteří, po domluvě s ředitelem městské policie, hlídají provoz před školou. S Policií ČR její škola spolupracuje především v oblasti preventivních programů pro žáky. „Těchto preventivních programů a nabídek na ně máme však od spousty jiných subjektů, jako např. OSPOD, nezisková sdružení, atd., často se musíme radit s učiteli, zda-li tyto programy vůbec potřebují a jestli už nebyli v konkrétní oblasti proškoleni.“ Nabídek preventivních programů pro žáky, je dle paní ředitelky dost, ale spousta z nich, jsou podobné a nabízí je hodně organizací a institucí. V preventivních aktivitách paní ředitelce chybí, dle jejích slov: „Naučit děti internetové gramotnosti.“ Protože v poslední době často slychává o tzv. kyberšikaně (viz. kapitola 2.5.2. Preventivně bezpečnostní akce na PIS) nebo-li šikaně po internetu, obzvláště na sociálních sítích. Tento nešvar se jí zdá velmi nebezpečný a zatím u nich ve škole nebyl na toto téma nikdo proškolen.

Co se týká školních aktivit na škole, tak je škola zapojena do spousty projektů, jak na tuzemské, tak i celosvětové úrovni. Do těchto projektů jsou zainteresováni žáci prvního i

druhého stupně základní školy. Projekty mají za úkol především děti vzdělávat a naučit je komunikovat v cizím jazyku. Dalším plusem těchto projektů jsou i výměnné či poznávací pobyty v zahraničí. Tuto možnost si jak děti, tak učitelé velmi pochvalují. Škola dále každoročně udržuje oslavy dne otevřených dveří, kde mají děti svoje jarmarky a jsou do školy pozváni i rodiče a představitelé města. Škola mimo jiné pořádá tzv. Den naruby, kdy děti z prvních stupňů učí děti z druhých stupňů, čímž mezi nimi vzniká vzájemné pouto a mají možnost se lépe poznat.

Učitelé, co se týká práce s dětmi ve výuce, mají většinou volné ruce na přípravu vlastních aktivit, jakož jsou sociální kruhy, řešení problémů šikany či mezilidské vztahy. A paní ředitelka, pokud se neděje nic závažného, tedy pokud ji na patologické jednání neupozorní učitel nebo rodič, do výuky významně nezasahuje. V případě jakéhokoliv podezření na toto patologické chování žáků, je ochotná okamžitě zasáhnout. Jak ze strany pedagogických sankcí a napomenutí, až po kontaktování orgánu sociálně-právní ochrany dětí či Policie ČR. Pokud je vedení školy obecně známo, že rodina nespolupracuje se školou nebo pokud dítě doma žije v nepodnětném či nevyhovujícím prostředí, ředitelka navrhuje v extrémních případech dítě do péče orgánu sociálně-právní ochrany dětí.(viz. kapitola 4.1. Sociálně právní ochrana dětí)

Mimoškolní aktivity dětí jsou omezeny především nedostačujícími prostory školy, ředitelka spolu s personálem již využívá, jak podkrovní, tak i sklepní části školy. Mimoškolní aktivity pedagogických pracovníků chápe především jako kroužky, které učitelé vedou s dětmi po výuce. Jelikož je tato škola ve městě rodiče rádi využívají možnosti družin a kroužků po škole, protože pro děti většinou jezdí do školy autem, a rodiče jsou rádi, že se jejich děti jen tak někde nepoflakují, když se o ně postarají učitelé po škole v kroužku. Mezi tyto aktivity patří atletika, keramika, divadelní kroužek, výtvarný kroužek a školní klub. Školní klub je zastřešen pedagogickým dozorem, děti zde mohou

trávit volný čas po výuce, jsou zde stolní hry a počítače. V případě hezkého počasí je školní klub přesunut na školní hřiště, kde mají děti možnost trávit volný čas na čerstvém vzduchu. Paní ředitelka by ráda spolupracovala s policií i ve větším měřítku, protože si myslí, že by to mělo přínos pro žáky všeho věku, hlavně tím, že by danou problematiku viděli přímo od povolaných lidí. A zároveň pro školu, která by se mohla ohánět tím, že za partnera má zrovna pracovníky policie.

Záznamový arch č. 5

Třídni učitelka učí ve třetí třídě základní školy, má 28 let. Práce na základní škole ji baví, vždycky chtěla být učitelkou, dá se říci, že se jí práce stala i koníčkem. O spolupráci s policií se nijak zvláště nikdy nezajímala, vlastně se pořádně s policisty setkala až na základní škole. O Policii ČR ví je to, že má pomáhat a chránit. Tedy byla vcelku překvapená, když za ní přišel v první třídě policista do třídy s nabídkou preventivních programů pro děti. Nabídku po rozhovoru přijala a těšila se na další shledání. Učitelka říká, že ji velmi mile překvapil program pro děti, který měli policisté připravený a těšila se na jeho realizaci. Učitelka se prvního preventivního programu ve třídě zúčastnila, protože ji zajímalo, jak bude probíhat. Domluvila se tedy s policistou, s tím, že do přednášky nebude zasahovat. Děti po příchodu policistů měli nejdříve ostych, ale po chvíli se mezi nimi vybuodoval přátelský vztah. Učitelka na tuto zkušenost ráda vzpomíná a tehdy jí bylo líto, že policisté nechodili častěji. Nyní ve třetí třídě se s policisty stýká po celá rok, díky programu „Ajaxův zápisník“, díky kterému policisté dochází do její třídy každý měsíc. „Vždycky si dobře popovídáme, děti se baví a já mám čas si dodělat věci, které při výuce nestíhám, klidně bych tu policisty měla celý den“, říká s úsměvem učitelka.

Učitelka by se ráda s dětmi podívala i na policejní stanici, aby se děti mohly podívat na práci policistů v jejich přirozeném prostředí. Policista jí na to odpověděl, že se to pokusí zařídit, ale že vlastně není o co stát, aby děti nebyla zklamané.

Aktivita, které s dětmi provozuje na základní škole, jsou především na posílení jednoty kolektivu, práci ve skupině a vytváření mezilidských vztahů. O všech těchto aktivitách si vede záznam, v něm se zaměřuje na každého žáka zvlášť. Mimoškolní aktivity má učitelka hodně spojeny s těmi školními. Jednou v roce nacvičuje s dětmi divadlo – pohádku. Většinou mají zkoušky po výuce, ale před představením, jim mnohdy přípravy zaberou i hodně času z výuky, to pak musí dohánět. Škola, kde učí, dále zabezpečuje jednou v roce tzv. Den bezpečnosti, kde jsou přítomní policisté, hasiči a záchranáři, kteří se dětem věnují, mají pro ně připraven program a děti jsou přímo zapojeny do práce těchto složek. Učitelka si na tomto Dnu nejvíce váží předvedení zásad první pomoci a možnost vyzkoušet si zásahová vozidla těchto složek.

6.7. Zhodnocení jednotlivých trsů

Tyto trsy jsme vytvořili na základě získaných formací pořízených od Policistů ČR a pedagogických pracovníků z Olomouce. Mezi jednotlivá jednotící hlediska jsme zvolili věk mládeže ve školských zařízeních v kontextu práce s Policisty ČR, práci s mládeží v době výuky a mimo výuku ve školských zařízeních a specifika práce s mládeží v Olomouci na základě spolupráce mezi Policií ČR a pedagogickými pracovníky ve školských zařízeních.

6.7.1 První trs – věk mládeže

Porovnávací hledisko prvních dvou trsů je věk mládeže.

- Hlavním jednotícím znakem prvního trsu jsou děti na prvním stupni základní školy.

Zkoumaný vzorek se shodoval především v těchto informacích. Ve většině případů se práce policistů ČR s dětmi na základní škole soustředila na preventivní činnost pomocí preventivních policejních programů. Policisté děti seznamovali s jejich prací a důvody návštěv. Hlavním policejním nástrojem byl tzv. „Ajaxův zápisník“, který policisté používali pro děti druhých a třetích tříd základní školy. Důležitým faktorem také byl policejní stejnokroj, ve kterém policisté vstupovali do tříd. U nadpoloviční většiny respondentů se vyskytla neúčast učitele ve třídě při výuce preventivního programu. Policisté měli většinu materiálů potřebných pro výuku z ministerstva vnitra a případně nedostatky si doplňovali sami.

Tento vzorek se nejčastěji rozbíhal ve finanční spokojenosti policistů, někteří byli po snížení platů velmi rozezlení a jiní tuto skutečnost brali bez emocí, tento fenomén se dále promítal i do pracovní spokojenosti ve stejném poměru. Ve výzkumném vzorku vyšlo, že někteří policisté navázali dobrý vztah s učiteli a po skončení preventivního programu probírali spolu se třídními učiteli situaci ve třídě.

- Hlavním jednotícím znakem druhého trsu jsou děti na druhém stupni základní školy.

Zkoumaný vzorek lze jednoznačně shrnout v následujících oblastech. Ve většině případů se policisté zaměřovali na právní vědomí žáků a na následky, které mohou svým protiprávním jednáním způsobit. Prevence drog, alkoholu a návykových látek hrála prim při výuce preventivního programu. V nadpoloviční většině se policisté snažili o rozvinutí debaty nad daným tématem. Pro rozvinutí debaty často policisté používali vlastních zkušeností z praxe a příběhů, které se opravdu staly.

Ve zkoumaném vzorku vyšlo najevo, jak je důležité být připraven na záludné otázky mládeže ve škole, závislé na odlišném věku dětí. Především je zde vidět profesionální přístup policisty a témata, která zajímají mládež.

Z trsu, kde porovnávacím hlediskem byl věk dětí na základní škole v kontextu práce Policisty ČR, lze vyjmout tyto údaje. Policista ČR je jednoznačně žádaným prvkem na základní škole v oblasti prevence a má kladný vliv na průběh preventivních programů. Hlavním problémem jsou však finanční možnosti jednotlivých policejních oddělení, které nemají dostatek financí na poskytování preventivních programů, tedy nemohou zaměstnat více lidí pro tuto činnost. Finanční situace u Policie ČR se pak dále odráží i na jejich zaměstnancích. Preventivní činnost jednotlivých policistů vždy vycházela z metodiky ministerstva vnitra.

6.7.1 Druhý trs – výuková a mimo výuková činnost pedagogických pracovníků

Porovnávacím hlediskem druhých dvou trsů je výuková a mimo výuková činnost pedagogických pracovníků.

- Hlavním porovnávacím znakem prvního trsu je tedy výuková činnost.

Z daného vzorku jasně vyplývá, že pedagogové jsou schopni aktivně motivovat děti ve třídách pomocí různých aktivit a her k vytváření lepšího prostředí a lepších mezilidských vztahů ve třídě. Důležitá je v tomto ohledu snaha jednotlivých pedagogů o to, mít lepší třídu. Vedení školy má neodmyslitelnou funkci v koordinaci projektů na zlepšení vzdělanosti žáků a potřebnou sílu k tomu, aby postihlo případné nepřizpůsobivé jedince určitou sankcí. Zajímavým znakem je zde to, že pedagogům ve většině případů nevadí

návštěvy policistů s jejich preventivními programy a vítají to jako prospěšnou činnost pro děti.

- Hlavním jednotícím znakem druhého trsu je mimo výuková činnost.

Ve zkoumaném vzorku převládala především ochota učitelky pracovat s dětmi. Její síla a zainteresovanost do práce byla velkým motivačním faktorem i pro její žáky. Divadlo a práce s dramatickou výchovou pomáhala děti stmelit dohromady jako třídu. Dalo se vypořádat pravidlo, že pokud učitelka musela vzít část výuky kvůli zkoušení divadelní hry, děti byly motivovány ke zkoušení, lépe spolupracovaly a po té, vždy zameškanou látku rychle dohonily.

Ze zkoumaného trsu bylo možné vidět odlišné mimo výukové činnosti. Respondenta si šla jasně vlastní cestou a práci se třídou si uměla flexibilně přizpůsobit.

Z trsu, kde porovnávacím hlediskem byla výuková a mimo výuková činnost pedagogických pracovníků, lze vyčíst tyto údaje. Učitelka základní školy by ráda spolupracovala s policisty v rámci programů prevence na základních školách i v době mimo výuku, stejně tak měli zájem i děti. V době výuky učitelce návštěva policistů ušetří spoustu práce a děti se dozví informace, ke kterým učitelka prakticky nemá přístup. Každopádně činnost policistů ve škole se orientuje do dopolední výuky a mimo výuková činnost by mohla být bonusem. Učitelka si vybrala takovou mimo výukovou činnost, která děti baví a spolupracují na společném cíli.

6.7.3 Třetí trs – konkrétní průběh spolupráce mezi Policií ČR a pedagogickými pracovníky

Třetí trs má za jednotící hledisko konkrétní průběh spolupráce mezi Policií ČR a pedagogickými pracovníky v Olomouci.

Spolupráce v tomto vzorku byla založena na rozhovorech s jedinci, kteří pracují buď u Policie ČR nebo ve školském zařízení jako pedagogičtí pracovníci. Tato spolupráce se odvíjela zejména v součinnosti ve školním prostředí, kdy policisté docházeli do škol s nabídkou preventivních programů pro žáky. Kontakt se školou policisté zprostředkovávali přes policejní oddělení preventivní a informační služby a škola tento kontakt přijímala přes vedení školy. Policisté po domluvě pravidelně docházeli do tříd, kde přednášeli žákům určitou preventivní problematiku, vždy však tato problematika byla směřována k určitému věku dítěte. Preventivní programy byly ve třídách dobře snášeny a ohlasy byly vždy pozitivní. Policisté se snažili o přiblížení policejní práce žákům a o zlepšení pohledu na Policii ČR.

Je zřejmé, že Policie ČR patří do školských zařízení, jako významná pomoc učitelům v problematice prevence patologických jevů, snížení kriminality a minimalizace šikany. Školská zařízení by měla více využívat nabídku Policie ČR na pokrytí preventivních přednášek.

6.8. Shrnutí šetření

Ze zkoumaného vzorku je patrné, že policisté jsou skvělým nástrojem prevence na školách. V podvědomí široké veřejnosti je však Policie ČR obecně chápána jako represivní složka státní moci. Skutečnost je ovšem dle zkoumaného vzorku jiná: “Ano policie trestá, ale jen toho kdo si to zaslouží.“ Její práce je přeci upravena platnými zákony, na druhou stranu také opravdu pomáhá a chrání občany. Spolupráce mezi Policií ČR školskými zařízeními v dnešní době docela dobře funguje a dá se říci, že obě strany jsou s touto spoluprací spokojeny. Já si však myslím, že by tato spolupráce mohla být daleko rozsáhlejší, ale

finanční možnosti do „zatím“ nedovolují. Ze zkoumaných vzorků bylo zřejmé, že všichni zúčastnění, tedy jak policisté, tak učitelé měli eminentní zájem především do dobrou informovanost dětí. Dítě je v této spolupráci zcela v popředí a obě zainteresované složky se snaží dítěti přiblížit a zprostředkovat již nabyté zkušenosti. Je velká škoda nevyužít zájem a ochotu Policistů ČR, k návštěvám dětí na školách, pokud by měl být jediným problémem nedostatek finančních prostředků. Jak zní jedno z policejních hesel: „Prevence se musí vyplatit.“ A ona se taky vyplácí! Důležitým zjištěním je funkčnost systému preventivních programů u policie, tak i zájem ze strany školských zařízení. Pokud je jednou tato spolupráce na škole nastartována, nebojím se toho, že by se další spolupráce nemohla rozšířit i více směry. Osobně bych doporučoval zvat policisty do škol nejen jako preventisty, kdy se s dětmi kamarádí a sdělují jim informace, ale také jako „zastřahující element“. Tedy v případě, kdy by bylo zjištěno nějaké patologické chování ve škole, přijel by policista a za pomoci různých technik a aktivit by se rozumně a zákonnými prostředky snažil agresory seznámit s případnými postihy a sankcemi. Věřím, že všechna tato zjištění a doporučení by mohla dále pomoci k lepší a koordinovanější spolupráci mezi Policií ČR a školskými zařízeními.

Závěr

Diplomovou práci jsem koncipoval jako stručný náhled do spolupráce Policie ČR a škol. Myslím si, že cíl práce se ztotožnil z cíli jednotlivých subjektů zapojených do preventivních činností ve školách. Čtenářům této práce jsem tak mohl nastínit specifika činnosti policistů a způsob uplatňování činnosti v praxi.

V diplomové práci jsem bohužel nemohl pojmu celou problematiku spolupráce mezi Policií ČR a školami, ani všechny dostupné informace týkající se mládeže. Pokusil jsem se však vyjmout podstatné informace pro správné fungování systému péče o ohrožené dítě a snažil jsem se u těchto skutečností najít společné body případné spolupráce. Komplexnost přístupu, koordinace a spolupráce je jistě správným směrem k tomu, aby se dětem žilo v naší republice spokojeněji a lépe.

V praktické části jsem se zaměřil na výzkum spolupráce mezi Policisty ČR a pedagogickými pracovníky ve školách. Z výzkumného šetření vyšlo jasně najevo, že práce policistů ve smyslu prevence na školách má své nezastupitelné místo. K tomuto kvalitativnímu výzkumu mi posloužily jednotlivé rozhovory od policistů a pedagogických pracovníků z Olomouce. Z kvalitativní metody vytváření trsů jasně vyplynulo, že v Olomouci probíhá spolupráce mezi Policií ČR a školami založená na výuce preventivních programů pro základní školy.

Diplomová práce může pomoci se zorientovat v problematice péče o ohroženou mládež, s důležitostí preventivních činností na školách v kontextu práce Policie ČR. Doufám, že se stane přínosem pro zdokonalení systému včasné intervence v ČR a poskytne potřebné informace všem čtenářům z řad veřejnosti či zmíněných zainteresovaných subjektů.

Pokud by někdo chtěl navázat na mou diplomovou práci, je třeba si uvědomit, že by se mu otevřelo nepřehledné množství ve výzkumu. Za sebe bych doporučoval pokračovat ve

výzkumu systému včasné intervence a jeho fungování. Mám totiž obavu, že tento systém zkrachuje v důsledku nedostatku financí či upadne v zapomnění.

„Pomáhat a chránit se musí vyplatit!“

Použitá literatura

- 1) BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Sociální práce na ulici. 1. vydání*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-048-1
- 2) CRAWFORD, A., NEWBUM, T. *Youth Offending and Restorative Justice*. UK: Willam publishing, 2003. ISBN 1-84392-012-3 (cased)
- 3) HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, Praha: Portál, 2005.
- 4) ISBN 80-7367-040-2
- 5) HUTYROVÁ, M. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1190-3.
- 6) CHMELÍK, J., *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1995. č. j. : SP – 435 / RS – 95.
- 7) JELÍNEK, J., SOVÁK, Z., *Trestní zákon a trestní řád*. Linde Praha: 2004. 20 aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2004. ISBN 80-7201-450-1
- 8) KARABEC, Z., *Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2003. ISBN 80-7338-021-8
- 9) KONRÁD, Z. a kol., *Metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů. 1. vyd.* Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-901923-0-0
- 10) KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V., *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI, a.s., 2006. ISBN 80-7357-214-1
- 11) MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence. vyd 2. aktualizace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X
- 12) *Mezinárodní klasifikace nemocí – 10. revize, Duševní poruchy a poruchy chování*. Praha: Psychiatrické centrum Praha. 2006. ISBN 80-85121-11-5.
- 13) MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- 14) NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie, 2. přepracované vydání*. Praha: ASPI. 2004. ISBN 80-7357-026-2
- 15) NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí 3. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde s.r.o., 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.
- 16) SEMRÁD, J., *Mládež a sociálně negativní jevy. 1. vydání*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 978-80-7251-248-5

- 17) SMOLÍK, J., *Subkultury mládeže. 1. vydání*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.
- 18) SOVÁK, M., a kol. *Defektologický slovník. 3. uprav. vyd.* Ústí nad Labem: Tigris s.r.o., 2000. ISBN-10: 80-86022-76-5.
- 19) ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2004.s.1043.ISBN 80-7179-829-0.
- 20) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- 21) VANTUCH, P. *Kriminalita mládeže a její prevence. 1. vydání*. Praha: Horizont, 1984.
- 22) ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie. 3. vydání*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-103-3.
- 23) ŽATECKÁ, E., *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-55-7.

Internetové zdroje

- 24) ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie* [online]. PRAHA: 2008. [cit. 2010-21-3]. Dostupné z WWW: <<http://www.vsrp.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>>.
- 25) ČÍRTKOVÁ, L., *Kriminalistika* [online]. ČR, Praha:2003. [cit. 2010-23-3] Policejní akademie Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_04/cirtkova.html>.
- 26) *Portál Ministerstva vnitra České republiky* [online]. III. *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*. Praha:2008 [cit.2010-26-3] Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>.
- 27) NETÍK, K., BLATNÍKOVÁ Š., *Predikce vývoje pachatele* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2008. [cit. 2010-28-3] Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>>.
- 28) *Portál Ministerstva vnitra. Strategie prevence kriminality na léta 2008 – 2011*. [online] Praha. [cit.2010-30-3] Dostupné z WWW:<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/strategie1016/strategie3.pdf>>.
- 29) *Portál Ministerstva vnitra České republiky. Republikový výbor pro prevenci kriminality*. [online] [cit.2010-30-3] Dostupné na WWW:<

<http://www.mvcr.cz/clanek/republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality-37669.aspx>>.

- 30) *Portál Ministerstva vnitra. Stránky prevence Ministerstva vnitra. Preventivně informační skupina.* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW: < <http://www.mvcr.cz/clanek/preventivne-informacni-skupiny-policie-cr.aspx>>.
- 31) *Portál Ministerstva vnitra. Stránky Ministerstva vnitra ČR – Chodci.* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW: < <http://www.policie.cz/clanek/chodci-142811.aspx>>.
- 32) *Portál Ministerstva vnitra. Stránky prevence Ministerstva vnitra – Ajaxův zápisník* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW:< <http://www.policie.cz/clanek/ajaxuv-zapisnik-328720.aspx> >.
- 33) *Portál Ministerstva vnitra. Stránky prevence Ministerstva vnitra – Projekt E-bezpečí.* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW:< <http://cms.e-bezpeci.cz/>>.
- 34) *Portál Ministerstva vnitra. Stránky prevence Ministerstva vnitra.* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW:< <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
- 35) *Stránky Wikipedie.* [online] [cit.2010-4-4] Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Community_policing>.
- 36) *Community policing: Manuál pro uniformovanou policii.* [online] Praha, [cit.2010-4-4] Společně k bezpečí o.s., 2008 < http://www.community-policing.cz/soubory/dok_manual.pdf >.
- 37) *Institut pro kriminologii a sociální prevenci.* [online] VEČERKA, K., HOLAS, J., TOMÁŠE, J., DIBLÍKOVÁ, S., BLATNÍKOVÁ. Š., *Mládež v kriminologické perspektivě*, Praha:, 2009. [cit.2010-5-4] Dostupné z WWW: < <http://www.ok.cz/iksp/docs/354.pdf> >.
- 38) *Stránky ministerstva práce a sociálních věcí.* [online] [cit.2010-6-4] Dostupné z WWW:< <http://www.mpsv.cz/cs/7242>>.
- 39) *Stránky Středočeského kraje.* [online] [cit.2010-6-4] Dostupné z WWW: < <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/socialni-oblast/socpravni-ochrana-deti/> >.
- 40) *Stránky Střediska náhradní rodinné péče.* [online] [cit.2010-10-4] Dostupné z WWW: < <http://www.nahradnirodina.cz/socialne-pravni-ochrana-ditete-v-praxi.html> >.
- 41) *Stránky Probační a mediační služby České republiky.* [online] [cit.2010-12-4] Dostupné z WWW:< <https://www.pmscr.cz/o-pms/>>.

- 42) *Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež pro rok 2007.* [online] [cit.2010-20-4] Dostupné z WWW:<
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/bezpecnost/delikventi/metodika_svi07.pdf>.
- 43) *Stránky britského systému pro mládež. Youth Offending Teams.* [online] [cit.2010-22-4] Dostupné z WWW:<
<http://www.yjb.gov.uk/en-gb/yjs/youthoffendingteams/>>.
- 44) *Stručný popis základních principů záměru postupného zavedení „Národního systému týmů pro řešení kriminality mládeže“ Příloha č. 4.* [online] [cit.2010-20-4] Dostupné z WWW:<
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/priloha4.pdf>>.
- 45) *Metodický pokyn č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007.* [online] [cit.2010-30-4] Dostupné z WWW:<
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_preveni_SPJ_k_podpisu_mini.pdf>.
- 46) *Usnesení vlády č.549/2003, o posílení národní protidrogové politiky* [online] [cit.2010-22-4] Dostupné z WWW:<
http://is.muni.cz/th/131078/pedf_m/Priloha_c_3..txt?lang=en>.

Zákony a nařízení

- 47) Zákon č. 40/20009 Sb., *Trestní zákoník.*
- 48) Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí.*
- 49) Zákon č. 257/2000 Sb., *o probační a mediační službě.*
- 50) Zákon č. 218/2003 Sb., *o soudnictví ve věcech mládeže.*
- 51) Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb.
- 52) *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007.*
- 53) *Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 21. ledna 2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži.*

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Luděk Doležel
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Dominik Polínek Ph.D
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Spolupráce Policie ČR se školou
Název v angličtině:	Police ČR cooperation with the school
Anotace práce:	Diplomová práce popisuje mezirezortní spolupráci subjektů zainteresovaných při kooperaci Policie ČR a školy. Obsahuje rozbor kriminality, především ve vztahu k mládeži. Problematika prevence kriminality a její resortní zakotvení zaměřené na práci Policie ČR, přímo navazuje na zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, který je zde detailněji rozebrán. Blíže je zde také objasněna práce Probační a mediační služby ČR v součinnosti s orgánem sociálně.právní ochrany dětí. V kapitole o Systému včasné intervence je nastíněna možná spolupráce mezi subjekty zabývajícími se péčí o ohroženou mládež a Týmy pro mládež. Praktická část poskytuje náhled do praxe při spolupráci mezi Policií ČR a školami, která je propojena především na základě preventivních programů pro mládež na základních školách.
Klíčová slova:	Policie ČR, škola, spolupráce, kriminalita, mládež, děti, prevence, porucha chování, trestná činnost, probace, ,mediace, sociálně-právní ochrana, rodina, opatření.
Anotace v angličtině:	The Diploma thesis describes the interdepartmental cooperation of subjects that are interested in the cooperation of the Police and the schools. The thesis includes an analysis of the criminality, mostly the juvenile delinquency. The questions of the crime prevention and its departmental attachment focused on the work of the Czech Police directly connect on the law no. 218/2003 sb. o soudnictví ve věcech mládeže. This law is analysed in the thesis in detail. There is also specified the work of the Czech probate service that cooperates with the authority of the socially-legal protection of children. The chapter System of the early intervention describes the possibilities of the cooperation of subjects interested in the care of threatened juveniles and the Teams for youth. The practical part offers the look into the real cooperation of the Czech Police and schools which is connected especially through the preventive programmes for youth in the primary schools.
Klíčová slova v angličtině:	Police ČR, school, cooperation, criminality, youth, children, prevention, conduct disorder, crime, probation, mediation, social and legal protection, family, measure.
Přílohy vázané v práci:	bez příloh
Rozsah práce:	94 stran

